

REVISTA LITERARA

APARE ODATA PE LUNA

Director, T. H. M. STOENESCU

ATHENEUL ROMÂN

Conferințele Atheneului sunt la ordinea zilei. În noul palat din piața Episcopiei, într-o sală pregătită provizoriu până la terminarea Amphiteatrului, ateneiștii se prezintă la tribună, în toate Joile și Duminicile, cu conferințe instructive, în fața unei dese mulțimi de auditori, — și d-nul Esarcu, dătătorul de viață al acestei instituții de învățământ și de educațiune, este tot d'auna nelipsit din mijlocul celor care 'l iubesc și 'l secundează în toate inițiativele sale de luptător entuziast pentru binele și prosperitatea generațiilor prezente și viitoare.

Prima conferință, — în urma câtor-va cuvinte ale d-lui Esarcu, ce-aș ținut loc de discurs de deschidere, — a fost aceea a d-lui Odobescu, despre *edificiile rotunde și pătrate cu dom circular și despre edificiul Atheneului*.

În a doua ședință, d-nul Gr. Tocilescu, a dezvoltat conferința sa despre *Luptele partidelor din trecut*. A urmat apoi în a treia, d-nul Tache Ionescu, vorbind despre *Credință*.

Iar în ședința de Duminică 28 Februarie, d-nul G. Ionescu Gion, a ținut conferința sa, despre *Intusiasmul generației trecute*.

Câte patru conferențiarilor au fost la înălțimea subiecților ce și aleseseră. Un public numeros, mai ales din clasa cultă a societății Bucureștene, a urmărit cu un viu interes, pe fie-care orator pe rând, crescându-și dorința a asculta, în tot timpul cât se vor ține conferințe, și pe cei ce vor avea să urmeze.

În puține cuvinte, Atheneul, abia la deschiderea unei mici săli din colosul edificiului său, a devenit locul de întâlnire a mai tuturor bărbaților culti ai capitalei și a tinerimei doritoare de lumină. Ce va fi, când, după complecta și măreața sa inaugurare, învățații și talentele vor mișui prin săli și prin culoare, trepădând fie-care dupe umbra idealului său, spre a o atinge, spre a o preface în lumină strălucitoare, în realitate scumpă și neperitoare?

Atunci dar, d-nul Esarcu, nu va mai zice, ca în seara primei conferințe: *mon verre est petit, mais je bois dans mon verre*, căci largile săli ce vor fi deschise tuturilor asociațiunilor de artă, știință și literatură, — vor avea atât spațiu, în cât cuvintele d-lui Esarcu se vor pierde, înainte d'a putea pătrunde dintr'una într'alta, și ast-fel ele vor fi fără temeiu.

Atunci, d-nul Odobescu, nu va mai avea să descrie, cum a făcut în conferința sa, fie-care sală fie-care unghi și fie-care intrare a edificiului. — căci nimeni nu va avea răbdare să 'l asculte. Ușile vor fi deschise tuturilor românilor plini de mândrie, tuturilor străinilor plini de curiozitate, și fie-care va putea să admire cu proprii săi ochi, aceia ce, după cum a zis d-nul Tache Ionescu, poate să ridice o *credință* neștrămutată, credința ce a avut d-nul Esarcu că se va face Atheneul, credința care l'a ajutat să lupte până ce s'a făcut.

Atunci, d-nul Gion, nu va mai deplânge lipsa de intusiasm a generației prezente, prin descrescerea ce-a făcut intusiasmului generației trecute; căci nu va fi suflet care

să nu se simtă înobilat și înflăcărat de îndemnul ambițiunei și al progresului; nu va fi bătrân care să nu simtă o ultimă scîntee de intusiasm, nu va fi tînăr, care să nu dorească a face mai mult de cît a făcut ceî din'naintea sa.

Să ne cumpănim ênsă mijloacele, și să nu o pornim ca cursierul, care înainte d'a ajunge la țintă, plesnește sub forța imposibilului și a excesului de zel.

Timpul le-aduce pe toate, le rînduește pe toate. Intusiasmul dus la esces, este o nebulie. Calmitatea decî și raționarea matură a tot ce se hotăraște, a tot ce se expune, sunt mijloacele cele marî apte de-a conduce la bune rezultate.

Ar fi o greșală de neiertat, dacā s'ar permite athe-neiștilor, mai ales celor tinerî, a se ridica la un așa grad de intusiasm, în cît să se facā apostoliî unor idei premature, unor probleme âncă discutabile, și mai grav, unor utopiî constatate. Ar fi trist, dacā în centrul acestuî focar de instrucție și de educațiune, s'ar da primele exemple de pîrtiniri și de admirațiunii reciproce între copărtașii unuî grup sau altul. Relevarea exagerată a unor merite âncă în fașă, trâmbițarea lor pe instrumentul banal al laudelor nefundate, lovește și predispune la descurajare alte merite, supără și înstreinează orî-ce simpatii.

Să nu uităm că Atheneul are de scop d'a forma, d'a protege, d'a impune talentele de orî-ce ramură, și cînd după tribuna luî se vor da verdicte false, pătimașe, scopul nu va mai fi de cît o tristă comedie, și ceî care 'l trâmbițează niște ridicoli comedianți!

Ne pare rîu că trebuie să spunem că s'a creat âncă de la începutul surzătoarei aurorî a Atheneului un asemenea neplăcut precedent.

D-nul Tache Ionescu, distinsul jurist și orator, căruia gurile elogioase i-aū dat supra-numele de *gură de aur*, d-nul Tache Ionescu, al căruî viitor este ca un ocean în fundul căruia se ascund âncă pietre nemăsurat de scumpe, d-nul *gură de aur*, de la care admiratoriî

săi se aştept numai la grele cuvinte sub forme debriliante şi de rubine, — a comis în conferinţa sa o greşală, de care un tîner născut în ţară şi pretinzînd a-î cunoaşte oamenii şi peripeţiile, — ar fi roşit până în sfîrcurile urechilor.

Inchipuîţi-vă pe d-nul Tache Ionescu, din mijlocul conferinţei sale plină de idei filosofice şi de figurî oratorice, vrînd să dea un exemplu de gradul la care a ajuns pesimismul în epoca ectuală, — exaltându-se de-odată şi citindu-ne o poezie a d-lui Vlahuţă, pe care noi muritorii profani o trecuserăm cu vederea! Mai închipuîţi-vă ênsă, că în acelaş intusiasm fără frîu, d-nul Ionescu, strigă cu ferbinţeală:

„*Vlahuţă, care împreună cu Eminescu, a creat poezia română!...*“

Nu este aşa că chiar dacă d-nul Ionescu n'ar fi auzit de Bolintineanu, Eliade, Nicoleanu, Depărăţeanu, Zamfirescu, Alexandri, Alecsandrescu, Macedonski, Saphir, Şerbănescu, şi alţii, ar fi trebuit să întrebe pe cei care s'au născut înainte de d-sa sau pe cei care-au rămas în ţară, pe când d-sa era înstrăinatate, cine a scris adevărata poezie română?

Nu este aşa, că a arunca asemenea decrete de la înălţimea tribunei Atheneului, este a o discredita? Că a numi creator al poeziei române pe un tîner, care abia începe, este a lipsi de respect către adevăraţii creatori ai poeziei noastre, care din fundul mormintelor lor nu se pot ridica spre a răspunde?

Acei care nu recunosc că Eminescu şi Vlahuţă sunt poeţi de talent, nu pot fi de cât invidioşi, pizmaşi şi rău voitori; dar acei, care ca d-nul Ionescu, vor afirma că ei sunt creatorii poeziei române, călcînd sub picioare tot ce s'a scris până acum, nu vor fi de cât adevăraţii lor voitori de rău, făcîndu-î ridiculî în faţa judecăţii publice, care sub asemenea afirmaţiuni, nu-î va socoti de cât ca nişte *sujete de comică admiraţie reciprocă*.

Unele ziare, vrînd să modereze escesul de intusiasm al d-lui Ionescu, în darea de seamă despre conferinţa

sa, a  arătat ast-fel ca  i cum d-nul Ionescu ar fi făcut afirma iunea sa numai asupra poeziei din timpul de fa . Fără îndoială, acest serviciu i-l'am fi putut face însine, dacă mai presus de ory-ce cocolo ire, n'ar fi opinia publicului impar ial, care ne-ar fi c nt rit cu aceea i măsură, cu care c nt rim noi ast zi decretele ce se dau de la tribuna Atheneului.

Dacă d-nul Ionescu voia să facă un serviciu real d-lor Eminescu  i Vlahu , — n'avea de c t, — ca deputat, să sus ie în Cameră votarea pensiei celui dint iu, care dupe ani de muncă, azi, într'o tristă stare, nu se alege de c t cu vorbe late; —  i ca voitor de bine, să îndemne pe toți amicii săi de admira ie, să apere pe cel de-al doilea de bolesni a  nfumur rei, care 'l va pierde ca pe cel dint iu.

Atunci, fără îndoială, poeziile cei favori i  i românii de inimă, ar fi recunoscut în d-nul Ionescu un voitor de bine  i un drept apreciator; cu afirmarea sa însă, a festelit'o Breu de tot,  i ne  pare r u că trebuie să-i spunem:

Maĭ bine o nepăsare sănătoasă, de c t un intusiasm bolnav!

Iar c t despre cei care veghiază asupra destinelor Atheneului, — nu le vom zice de c t at t:

Dragostea  i unirea clădesc cele mai mari edificii;

Ura  i dezbinarea le surpă până la temelie!

Zetta.

MAMĂ DE FAMILIE

— NUVELA —

De când i s'au făcut fetele mari, nu mai pune mâna pe nimic. Se 'ngrașă numai când se gândește că are să fie în curând soacră mare. Fetele ved de masă, ele deretecă prin odăi, croiesc rochi și albituri, aleargă 'n coaci și 'n colo, îi scriu până și scrisorile ei către prietene sau către băcani și spițeri. Ea numai zice: „Lino, fă cutare lucru; Marioaro, adu cutare lucru; Zoe, spune cutare lucru.” Și fetele îi îndeplinesc cu cea mai mare iuteală și punctualitate poruncile. Privește la felurile lor lucruri de mână, cu ochii mulțumiți și veseli ai unui profesor care 'și vede elevii tot atât de învățați cât și el. Căci ea le-a învățat pe fete tot ce-a știut. De multe ori nu 'și dă nici o părere, în ciuda copilelor care o întrebă mereu: «Spune mamă, cum ți se pare?» Imbulzită de întrebări, începe să casce, or să zîmbească cu un zîmbet de om sătul de liniște și de nelucrare și zice: „E bine, bine, foarte bine!” Sau: «Mie nu 'mă place! Par'că mai trebuie ceva aci și aci și dincoala. Asta seamănă cu a Sofii. Nu 'mă place!»

E poftită pretutindenți: la soarele, la nunți, la orice adunări unde sunt cavaleri și dame. Seara când se întoarce a casă, ba și a doua zi, le descoase câte un ceas pe fete: „Cu cine ați dansat mai mult? Cu Grigore? E un terchea berchea! Nu l'ași face ginere, să mă tae bucăți! Cu Ionescu? Ala, da, tot mai e ceva. Dar nu 'mă place nici ala, prea e mărunțel; eă vreaș brad de flăcău! Cu sub-locotenentu? E spân.

Mă-ar plăcea mai mult maioru, dar e cam flușturistic. Popescu nu și-a luat ochii de la Elena. Se uita când la ea, când la mine. Mutră de ginere și âla! Nalt cât o prăjină! Imi place omul mai potrivit la statură. Muma lui Iancu a stat mereu lângă mine și mereu imi vorbea de fi-su. Mi'l arăta : „Iată, cum danțează Iancu, iată cum vorbește Iancu cu Marioara, iată cum mănâncă Iancu la bufet.“ Ce vorbeai tu, Zoe, cu Zimbicî? Știi că nu pot să'l sufer. Să îmbracă rău. Prea se ține de jurnalele de modă,—să mă slăbească! Așa ginere nu mi-ar trebui odată cu capul. Băiatu popii, tot nebun! Ba, cu aia, ba cu aia; săria ca o brezaie. Mi-a sărutat mâna de două ori. Când a venit a treia oară, i-am zis'o. Geaba ziceți voi că: mai rar băeți ca Poznenii! Or fi danțând ei bine, or fi având parale, or fi frumoși, dar nu 'mi plac și pace bună! 'Mi sunt antipatici cum nu vă închipuiți, dragă! Âl mic e leit tat-su! Bețivu! Âl mijlociu e mă-sa gol! Pălăvaticu! Al mare nu știu cui seamănă! E sanchiu. Așa tacâm nu'mi trebuie! Nu, ferească D-zeu! Mă-sa, așa se vorbește, e o clefetoare și jumătate. Nu scapă nimeni ne-vorbit de rău de ea! E foc! Ați băgat voi de seamă că secretaru își lungise urechile ascultând ce vorbeai voi cu Tăsică? Pretenții idioate! Șefu de biuro mă felicită mereu. D-zeu să'l înțeleagă pentru ce. Ralița, mi-a dat să înțeleg că Elena ar fi foarte potrivită pentru Coco. Politeța m'a oprit, dar îi ziceam una s'o ție minte multă vreme... E rău când nu 'și vede omu lungu nasului!“

Și fetele plictisite d'atâtea întrebări și păreri ale mamei lor, răspund: „Dar, lasă mamă, că nu ne-a cerut nimeni.“ Sau: „Dar lasă mamă, că nu s'a gândit nimeni la așa ceva!“

Bucuria ei cea mai mare e să auză pe mosafir zicând: „Soacră mare! Să te vîz printre nepoței! Să'ți trăiască fetele! Așa fete, mai rar! Briliante, brățări de aur, nu alt ceva...“

Asemenea cuvinte îi rămân în urechi și chiar când nu e nimeni în casă pare mereu că le aude.

De multe ori preocupată numai de viitorul fetelor, plină însă de pretenții și de îngâmfare, rămâne pe gânduri ceasuri întregi, când nu mai aude nimic, nu mai vede nimic din cele ce se petrec prin prejur, și cu ochii ficși, îndreptați spre un punct oare-care, și cu mâna sub bărbie, pare că sondează necunoscutul, că întreabă ursitele, că se ceartă cu cei ce 'i fac diferite propuneri, că aprobă, că dezaprobă. Și în mijlocul acestei meditații, o auzi d'o dată exclamând: „Vorbă să fie!... De, să vedem... Ce-om face, om face... Cum o vrea D-zeu!...“ Sau cântând pe vr'o arie neînțeleasă: La, li, la, li, la; la, li, la, li, la....

Dumitru Teleor.

GÂSCA ȚIGANULUI

— ANECDOTĂ —

Stan, țigan argat cu slujba, un dănciuc prea vorbitor, întorcea 'ntr'o zi pe-o tavă o găscă de la cuptor. Cum era pe nemâncate bietul Stan, și 'i mirosea Când a rumenă friptură, când a varză, înghițea, Și 'nvârtind pe capu-î tava: „Găscă nu fi secătură“ Zise el, — dar, geaba! apa îi venea mereu în gură. Mai mergea o bucățică, iai primea câte-un miros. „Hârș! prea sfântă Născătoare“ zise iar, dar cu folos. Țiind mâna peste tavă 'și-o lipi apoi de gură Și iar singur lui își zise: „Stane nu fii secătură“. Dar se vede că ispita în atât i-a fost de mare, Că 'și uită de datorie: să mai rabde nu fu'n stare. „Să merg eu c'o găscă friptă și de pofta ei să mor? „De m'o bate, jur pe tetea c'avea găscă un picior. Potolindu'și pofta, duse găscă-acasă liniștit,

Fiind sigur c'o să'l creadă că piciorul i-a lipsit
Când veni la masă rindul friptei găște de mâncat,
— Cum, strigă boerul, unde e-un picior, cin' la furat?
— Stane, Stane, tu adus-ai găscă azi de la cuptor?
— Sărut mâna, eă Cucoane, dar fu găscă c'un picior.
— Ce atâta îndrăsneală, stai mă, cioară, ți-arăt eă,
Să'ți mai vie ș'altă-dată gust să furi din ce-î al meu!
Și o palmă cu putere trase lui Stan ce striga :
— Vin boerule afară, vin a mi te 'ncredința.
Și ducând pe prisp'afară pe boer, i-a arătat
Un găscan ce sta a lene c'un picior în fulgi băgat.
— Vezi boerule că's găște ce aă numai un picior.
Dar boerul s'el convingă, zise uș, ș'atunci în sbor
Gâscă 'ndată își întinse și piciorul ce-ascundea.
Bietul Stan împietrit, zise „Păi nu ne-a fost vorb'așea.
Zeă, boerule de geaba de ocară mă făcuși!
Când era găscă pe masă or de ce nu i-ai zis „uși“.

Anna Ciupagia.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VOLTAIRE

ZAIRA

(TRAGEDIE IN CINCI ACTE, IN VERSURI)

ACTUL INTĂIU

(*Urmare*)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SCENA IV.

OROSMAN, ZAIRA, FATIMA, CORASMIN, NERESTAN

NERESTAN

Dușmanule puternic, stimat d'or ce creștin,
Țiindu-mă jurământul, 'nainte ta mă 'nclin!
'Mă-am împlinit solia, ascultă și subscrie.
Ți-aduc răscumpărarea, spre-a scoate din robie
Pe tânăra Zaira, pe Fatima și-apoi
Pe valoroșii zece ostatică, dintre noi,
La porțile Solimeii, răpiți d'a ta oștire.
Prin mine 'ntârziată această desrobire,
S'ar fi căzut s'o faceți îndată ee-am sosit.
Sultane, ține-ți vorba, precum ne-am învoit.
Din chiar această oră sunt liberați prin mine
Și mulțumită mie, ei scapă de rușine
Cu prețu-averei mele, pe care pentru-aî mei
O dau cu mulțumire. Dar, ce fac pentru ei

Nu'mi este cu putință să fac și pentru mine :
 O sărăcie mândră e tot ce mai mă ține
 Scăpând din lanțuri grele, pe frații mei, găseac
 Că'mi scap și eu onoarea, cătând să 'mi împlinesc
 Cuvântul, datoria ; acuma dar dispune :
 Sunt robul tău și ție sunt gata-a mă supune.

OROSMAN

Creștine, d'al tău nobil curagiu, sunt uimit.
 Dar sufletul tău mândru n'ar fi mai mulțumit
 Când m'ar putea intrece în generozitate ?
 Reia-ți dar libertatea și-averile cedate :
 Cu banii tăi unește mărinimia mea,
 Și'n loc cum vreî de zece ostaticî, vei avea
 O sută. Ii vei cere or când... sa te urmeze
 În țara ta și-acolo să se încredințeze
 Că'n Syria există exemple de virtuți ;
 Să judece, ei, care se și credeaș pierduți,
 Cui este dat de soartă sau cui i se cuvine
 Domnia astor locuri, între francezi și mine ?
 Dar dintre toți aceia pe care 'i-am iertat,
 De Lusinian, vei ști-o, că nu vei fi urmat.
 El e din acea vișă franceză ce o dată
 A guvernat Solimul, și este constatată
 A lui ereditate la tronul strămoșesc.
 Acea ereditate eă crimă o numesc
 Așa a fost voința destinului să fie.
 Ași fi comis o crimă și eă d'ași fi 'n robie
 Și Lusinian, în fine, cât viață va avea
 A soarelui lumină el n'o va mai vedea.
 Il plâng ; dar nu se poate altfel ; decî, dă iertare
 Acestui rest de-asprime sau chiar de rēsbunare ;
 Iar cât pentru Zaira, făr'a te supăra,
 Pe dēnsa cu nimica n'ă poți rēscumpăra.
 Toți cavalerii Franței cu regi și cu regine
 S'ar încerca zadarnic s'o scoată de la mine.
 Decî, poți pleca !

NERESTAN

Zaira, creștină e și ea.
Mi-ai dat d'nteiū cuvântul că nu va rămânea
Nici un creștin ostatic. Pe Lusinian se poate
D'asemenea...

OROSMAN

Ți-am spus'o, că în zadar sunt toate.
Îți onorez virtutea, căci astfel știu să fac;
Dar vorba ta începe a nu'mi mai fi pe plac.
Te du dar! și ia seama ca mâine 'n revărsat
Să nu mai aștepte nimeni ce drum ai apucat.
(*Nerestan ese*).

FATIMA

Ajută-ne, o doamne!

OROSMAN

Și tu, Zairo, du-te!
Seraiul meu te-așteaptă cu pompele-î știute.
În locul de Sultană și eu voi ordona
Să pregătească totul spre a te'ncorona.

SCENA V.

OROSMAN, CORASMIN

OROSMAN

Văzut-ai, Corasmine, pe selavul plin de ură
Cum se uita la dêusa cu dragostea 'n figură,
Și cum, când fu să plece, adânc a suspinat?
Ce va fi vrând el oare?..

CORASMIN

Să nu te fi 'nșelat
Stăpâne? Cum se poate să cazî în gelozie?

OROSMAN

Gelos? Până într'ată'a să 'mî pierz a mea tărie ?
 Ce? Eū să 'ncerc tortura acestui chin fatal,
 Eū care sunt și 'n ură ca 'n dragoste egal?
 Or cine presupune. îndeamnă la trădare.
 Cunosc pe-a mea iubită ce simțimin'e are.
 Da, scumpe Corasmine; atâta o iubesc
 In cât, mai mult ca dēnsa nimic nu prețuesc.
 Nu sunt gelos, te-asigur; dar dac'ași fi vr'o dată,
 Și dacă al meū suflet! .. O fie blestemață
 Această cugetare!... Ce simt acuma eū,
 E dragostea curată a sufletului meū.
 Mergî dar de poruncește ca toți de sērbătoare
 Să se gătească 'n pripă l'a mea însurătoare!
 La soarta împărăției o oră voiū veghea,
 Păstrându-mî restul zilei pentru Zaira mea.

Finele actului I

(Va urma)

TH. M. SPOENESCU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

RELATIUNILE ROMANIEI CU RUSIA

— STUDIU ISTORIC —

(Urmare)

De la 1326 până la 1708, capitala Rusiei a fost Mosqua, iar de la acest din urmă an, sub *Petru cel mare*, împăratul Rusiei (1682-1725) până în timpul de față, de capitală a Rusiei servește orașul Petersburg, fundat la 1703 pe fluviul Neva, aproape de golful Finlandic al mării Baltice....

După Ioan I Calita¹⁾, sub carele probabil prima oară s'au început relațiunile românilor cu Rusia, a fost mare

¹⁾ *Calita* înseamnă pungă. Așa s'a numit acest domn, fiind-că tot-d'auna purta cu sine pungi cu bani, spre a distribui săracilor. *Calita* înseamnă și sac. Se zice, că Ioan Calita purta un sac, plin de colacî, spre a împărți nenorociților după esirea din biserică la sērbători.

duce de Mosqua *Simeon* cel mândru, pronumit așa, fiindcă trata de sus pe ducii mici din ducatele ruse de la nordul Mosquei, amenințându-i mereu, că îi va face în totul supuși sie, — poate și pentru aceia el a fost pronumit mândru, fiind-ca nu mai era așa de compătimitor către sërmanî. Sub *Simeon* se purtau relațiuni cu imperiul byzantin prin țerile române, de și cu mare greutate, din cauza *tătarilor*. Sub *Ioan II* cel modest numai să menționează despre fundarea principatului Moldaviei. Unii susțin, că sub el urmau relațiuni cu grecii și popoarele din peninsula balcanică, dar nu este ceva pozitiv, totul pare întunecat. Asemenea nu sunt bine explicate relațiunile Rusiei cu România sub succesorul lui *Ioan II*, anume *Dimitrie IV*, pronumit *Donsky*, pentru că a repurtat o biruință asupra lui *Mamaiu*, chanul tătarilor, pe fluviul *Don*, pe câmpul *Culicovo*, la anul 1380. Sub *Vasiliu II*, *Vasiliu III*, succesorii lui *Dimitrie al IV*, numai se menționează călătoriile rușilor, cu scop religios, la *Ierusalim*, prin țerile române, descriindu-se unele localități din țerile române, cu observațiunile despre moravurile poporului român, pe carele 'l numesc rușii une-orî *cumanî*, altă dată *vlachî*, *moldovenî*. După *Vasiliu al III* s'a făcut mare duce de Mosqua *Ioan al III*, pronumit cel mare. Acest suveran este unul din cei mai însemnați suverani ruși; se pune în rând cu *Vladimir I* (980-1015)¹⁾ *Iaroslav I* cel înțelept (1019-1054)²⁾ *Vladimir II Monomach* (1113-1125)³⁾ *Alexandru I Nevsky* (1240-1263)⁴⁾ *Dimitrie*

¹⁾ *Vladimir I* a fost fiu al lui *Sviatoslav I*, cuceritorul *Preslavei* din Bulgaria și rival al lui *Ioan Zimischiu*, imperator byzantin. *Vladimir I* a primit christianismul la *Chersones* lângă *Sevastopol*, în *Crimea*, la 987. În anul 988 a botezat pe toți din *Kiev*, s'a căsătorit cu *Ana*, sora lui *Constantin*, imperator byzantin, a făcut foarte mult pentru Rusia. La 15 Iuliu 1888 se serbează la *Kiev* aniversarea a 900 ani de la creștinarea Rusiei.

²⁾ *Iaroslav* a fost fiu al lui *Vladimir I*. El este cunoscut, ca om înțelept, a înființat 300 școli în Rusia, a compus primul codice de legi rus, numit „*Dreptatea Rusă*.”

³⁾ *Vladimir II Monomach* a fost un descendent al lui *Iaroslav I*. S'a numit așa după *Constantin Monomach*, imperatorul byzantin, care 'i era rudă, și 'i a trimes o coroană imperială. El a purtat multe răsboaie cu *pecenegii*, avea o putere fizică uriașă. Este însemnat prin testamentul fiilor săi, care este o scriere importantă în literatura rusă.

⁴⁾ *Alexandru I Nevsky* a fost fiu al lui *Ieroslav al II*, mare duce de Vla-

Dimitrie Donsky (1362-1389). Ioan al III a fost fiu al lui Vasiliu al III (1425-1462). El a domnit un timp îndelungat (1462-1505). El se numește strângătorul țerei rusești, căci a anexat toate principatele, vecine cu Mosqua, la statul moscovit, a cucerit puternica republică de Novgorod la anul 1478, a scăpat Rusia de jugul tătaresc la anul 1480. Rusia a fost sub jugul tătaresc de la anul 1240. Cu toată alianța sa cu regele Poloniei, hanul hordei de aur (aproape de Astrachan, pe Volga, puternicul Achmat, a rămas cu totul învins pe malul râului Ugra, mai jos de Mosqua. Ioan III, cucerind Novgorodul și scăpând Rusia de jugul tătaresc, s'a făcut suveran absolut al Rusiei, apoi afară de aceea s'a făcut cel mai *puternic suveran ortodox în toată lumea*. La anul 1453 a căzut Constantinopolul, Roma nouă, capitala imperiului roman de răsărit (sau bizantin grec), sub ultimul său imperator, *Constantin XI Paleolog* ¹⁾, în mâinile Turcilor otomanii, în capul cărora era înfricoșatul sultan *Mahomet al II*. Ioan III, marele duce de Mosqua, s'a căsătorit cu *Sofia Paleolog*, fiica lui Thoma Paleolog, despot (duce) de Morea, și nepoata ultimului imperator bizantin, și s'a făcut oare-cum moștenitor al imperatorilor bizantini. Ortodocșii din alte țări consideraă pe Ioan al III, ca pe un imperator bizantin, iar orașul Mosqua, ca „a treia Romă“. De aceea Ioan al treilea a adăogat la marca de Mosqua, „*Sf. George*“, marca imperiului bizantin „*vulturul cu două capete*“, și a început a se numi

dimtr. El a biruit pe cavalerii Teutonii lângă lacul Peipus, aproape de orașul Psecov, pe Lithuanii, pe Suedii lângă fluviul Neva, unde acum este Petersburgul. Remășițele lui la anul 1724 s'au transportat de Petru cel mare la Petersburg, unde se află și acum în renumita mănăstire, numită lavra sf Alexandru Nevsky, fundată în memoria acestui brav duce.

1) Ce coincidență! Primul rege al Romei a fost Romul, primul imperator al Romei a fost August, ultimul imperator al Romei a fost Romul Augustul. La anul 476 după Christ a căzut imperiul roman de apus, cu capitala Roma, sub loviturile barbarilor, imperiul roman fiind împărțit în 2 imperii încă după moartea lui Theodosiu cel mare, la anul 399, între fiii lui Arcadiu și Honoriu. Primul imperator în Constantinopol a fost Constantin cel mare, carele a proclamat cristianismul, ca religie dominantă în imperiul roman universal, și ultimul imperator în Constantinopol a fost Constantin XI Paleolog. Actualul moștenitor al Greciei se numește Constantin, duce de Sparta... Marca Bucureștilor, după patronul mitropoliei Ungro-Valachiei, este sf. Constantin și Elena...

suveran absolut și țar (rege). Dar titlul de țar definitiv s'a introdus în Rusia sub nepotul lui Ioan al III, anume *Ioan al IV cel teribil*. Vulturul a fost marca imperiului roman. Când imperiul roman s'a împărțit la anul 399 în 2 imperii de răsărit cu capitala Constantinopol, în capul căruia era *Arcadiu*, fiul lui *Theodosiū*, și de apus cu capitala Roma, în capul căruia era cel-l'alt fiu al lui *Theodosiu*, *Honoriū*, fie-care imperiū avea marca câte un vultur. După anul 476, când imperiul roman de apus a căzut sub barbari, la imperiul roman de răsărit s'a făcut marca „vulturul cu 2 capete“, oare-cum ca moștenire și a imperiului roman de apus. După căderea Constantinopolului sub Turci, la anul 1453, marca imperiului „vulturul cu 2 capete“ a trecut la Mosqua. Vulturul cu 2 capete este marca nu numai a imperiului rusesc, ci și a celui austro-ungar, din timpul lui *Otton* cel mare, care se intitula imperator al „sacrului imperiū roman.“ Imperatorul Austriei mult timp se numea majestate *apostolică*. Ultimul titlu, ca rege al Ungariei, 'l poartă și acum, spre amintire ca este descendent al imperatorilor din orașul Roma, unde a fost primul episcop sf. Apostol Petru. Marca de Mosqua „Sf. George“ să păstrează în memoria lui *George Dolgoruky*, fondatorul acestui oraș, și până în timpul de față marca „Sf. George“ se pune la mijlocul mărcii „vulturul cu două capete.“ Actualmente guvernator general de Mosqua este principele *Vladimir Andr. Dolgorucov*, descendent al fondatorului acestui oraș, după cum acest guvernator general a declarat d-lui *P. S. Aurelian*, fost ministru de lucrări publice al României, și d-lui *Gr. G. Tocilescu*, actual erudit profesor la universitatea din București, în luna Iuliū anul 1882, când le a făcut cadou o carte a sa, intitulată „*Guide du voyageur à Moscou*,“ foarte interesantă, ilustrată cu mulțime de fotografii, înfățișând principalele monumente ale Mosquei, atât de interesante; însoțită de descrițiuni amănunțite, cărticica principelui

1) „Almanach de Gotha,“ 1888, pag. 3.

este foarte prețioasă pentru străini, ca și pentru pământenii. ¹⁾ Atunci a fost la Mosqua și subsemnatul, ca secretar-interpret al d-lui P. S. Aurelian și Gr. G. Tocilescu. În memoria sf. George, care a fost general în timpul lui Diocletian imperator roman (284-305 după Chr.) și martir pentru religia creștină, există mai multe ordine religioase în Germania și Italia; numele lui este foarte cunoscut în orient și occident, mai ales în Rusia și Anglia²⁾. În Rusia și România Sf. George, este patronul armatelor. În Rusia există un ordin militar al st. George, care se acordă numai acelor, cari se disting în războaie, fiind înființat de marea împărăteasă Ecaterina II la anul 1769³⁾ spre amintire, că a purtat 7 războaie mari în timpul cât a fost pe tron (1762-1796). În Iași, capitala Moldaviei, în memoria sf. George s'a ridicat o măreață catedrală metropolitană încă în timpul renumitului metropolit Veniamin Costacki, decedat la anul 1846, dar s'a inaugurat în mod solemn la 23 Aprilie 1887, când se serbează memoria sf. George de biserica ortodoxă. Un ordin al sf. George pentru bărbați, nu numai militari, ca în Rusia, ci pentru toți există și în regatul Bavariei, fiind înființat de electorul Carol-Albert la anul 1729, Martie 28 st. n. ⁴⁾.

Dimitrie, nepotul lui Ioan al III, mare duce de Mosqua, s'a căsătorit cu Elena fiica lui Stefan cel mare, domnul Moldaviei, groaza ungarilor și polonilor, cazacilor, turcilor, tătarilor. ⁵⁾

(Va urma).

GEORGE P. SAMURIANU.

1) P. S. Aurelian. „Expozițiunea națională de arte și industrie de la Mosqua.“ București, 1883, part. 1, pag XI

2) Bouillet. „Dictionnaire d'histoire et geographie,“ Paris, 1863, 19 édition, pag. 493, 496, 697.

3) „Almanach de Gotha“ 1888, pag. 390.

4) „Almanach de Gotha,“ 1888, pag. 384.

5) Acest mare domn al Moldaviei, despre care s'a scris atât de mult de români și străini, a avut dese relațiuni cu Rusia și muntele Athos. Sunt foarte multe chisoave în limba slavonă, prin cari se constată marile fapte ale lui. Câte monumente scrise și nescrise se păstrează de la el! Câte cântece populare! Cu drept cuvânt să zice, că el în Moldavia n'a avut seamăn.

COPIE DUPE NATURA

Un măgar odată, prost, fără simțire,
 Cum sunt toți măgarii lăsați de la fire,
 Trăind între oameni, își inchipuea
 Că astă onoare i se cuvenea.
 Sărmanul! uitase, că 'n țara română,
 Ca în or ce țară, locu-i e la stână;
 Că natura 'n fine îl făcuse tare,
 Numai ca să poarte sacul pe spinare!

Ast-fel, când samarul trebuia să'i pue,
 Nu vroia s'asculte și să se supue,
 Cășca gura mare
 BCU Cluj Rîgeară cât putea; y Library Cluj
 Cu picioru-i tare
 Pe toți îi lovea.

Dupe cum se vede, oamenii 'l tratase
 Nu cum îi e soiul și cum meritase;
 Ci lăsându'l mult timp fără de samar,
 Până ce uitase că era măgar.
 Greșala-i a noastră s'o mărturisim,
 Căci am vrut cu dînsul omenoși să fim,
 Și să nu ne facem de loc sânge rău,
 Când el ne lovește cu piciorul său:
 Asta se întîmplă și 'n societate,
 Să 'ntîlnim adesea ființi urechiate,
 Care n'aș simțire, care n'aș alt dar
 De cât răutatea unui prost măgar.

G. Boteanu.

MIRON COSTIN

SCHIȚĂ

asupra

TIMFUBUI, VIETII ȘI SCRIERILOR SALE

(U r m a r e)

REI IGIUNEA

II

Pentru Români, sentimentul religios nu a fost nici odată o îmboldire către fanatism. Supuși de timpuriu amestecului și împreunălocuirii cu o sumă de popoare streine, ei s'au învățat a fi toleranți. Numai întru atâta ținea să se lupte pentru religie întru cât prin lovirea ei se lovia și interesele patriei. Și dacă s'ar cerceta mai de aproape datinile și obiceiurile țărănești, s'ar vedea că fondul păgân a persistat și creștinismul l-a poleit numai, de și nici un țeran nu 'și-ar putea închipui vreodată că are ceva păgân într'ensul. Poate că și aceasta a contribuit oare-cum să dea acea caracteristică vieții noastre religioase: a apăra tot-d'auna, însă a nu impune nici odată.

Ca toleranți, Români nu au ținut să aibă o independență clericală. De vreme ce erau legați cu patriarhul grec de la Constantinopol, îndată ce grecii putură să intre în țară, 'și au întins înriurirea asupra acestei ramuri a vieții naționale, a religiei. Așa s'au început numitele *inchinări* ale mănăstirilor românești la centrele monahale din Orient, ca sf. Munte, ș. a. Încă din secu-

lul XVI, și mai ales sub Neagoe Vodă, încep boierii să ofere domeniile întinse „prea sfinților părinți“, cari trimit în țările noastre egumeni administratori ai averilor imobiliare. Aceasta e o încredințare temeinică despre faptul că influența grecească nu începe cu fanarioții, ci cu mult mai înainte; iar sub domniile Vasile Lupul și Mateiu Basarab, renumiți ca mari reformatori ai literaturii, se dau acestor premedgători ai fanarioților cele mai înalte drepturi în stat.

Cu toate că averile monăstirești intrau din ce în ce pe mâna grecilor, printre conducătorii clerului, ei nu s'au virit, și găsim în timpul secolului XVII bărbați mari, cari luptă pentru religia națională. Mitropoliții Moldovei, Varlam și Dosoftei, sunt în fruntea acestei mișcări. Când calvinii, ori luteranii încearcă să facă propagandă printre Români, ei căuta să 'i opriască de la un asemenea pas, trimetându-le sfaturi și tipărend scrieri prin cari să combată pe toți aceia cari, sub masca unei convertirii religioase, se gândiau la o stăpânire politică.

Mitropolitul Varlam e un factor principal în timpul lui Lupu. El lucrează pentru introducerea limbii române în biserică și alungarea limbii slavone, țintă ce nu s'a putut ajunge curând, căci scăpând de o putere streină,— de cea slavă—slujba bisericească a dat peste alta, peste cea greacă.

Dosoftei, dosvoltă o activitate foarte largă. Literatura bisericească—prima literatură scrisă a noastră—il numără printre fruntașii săi. El a scris o carte de leturghie românească; a scris viețile sfinților în două volume, cari au nu numai importanța bisericească, dar și istorică pe alocurea; a mai tipărit o psaltire cu text român și slavon; în sfârșit a făcut psaltirea în versuri, devenind ast-fel cel mai vechiu scriitor român în versuri.

Un cler slab și începând a fi stăpânit de către greci, dar niște capi învățați și stăruitori; iată starea bisericii române în secolul XVII.

LITERATURA

Caracteristica literaturii din acest veac este dezvoltarea istoriei. Această ramură este la lumină târziu în țările noastre, pentru că ocupațiunile nu permisera Românilor să se îndelâncească cu ea. Cantemir zice că Moldovenilor „le era mai aminte să facă fapte mari de cât să le scrie.“ Această doctrină că istoriografia nu se poate naște de cât în timpuri de decadentă politică, își are până la un punct adevărul ei. Dacă însă cronicile nu încep de cât în secolul XVII, nu trebuie să uităm că poporul nu a lăsat să treacă mult de la mărețele fapte ale trecutului, el le-a cântat în versuri frumoase, încălzite de sentimentul vitejiei.

Știut este că la curțile domnitoare, lăutarii cântau din diblă și din gură lungile doine eroice ale norodului. Acreștia făcuseră pentru întâia oară istoria neamului.

Numai mai târziu, când cultura poloneză atinge direct pe Moldoveni, când se trimet acolo copiii boerilor să învețe carte, numai atunci trebuința unei istorii scrise începe să se simtă. Oamenii de inimă, mari patrioți încep să se gândiască la alcătuirea unei scrieri. Ei făcuseră din această ramură de cultură o trebuință națională și patriotismul este îndemnul lor. Pe când scriitorii străini din apus fac istorie pentru ca să placă cutărui senior la curtea căruia trăiește în îndestulare, or pentru că li s'a arătat sfinții în vis, or din alte cauze analoge, — cu totul altul e motivul cronicarilor noștri. Urechie, de pildă, ne spune că a citit cărțile străine și române „ca să nu se înecă anii ce-i trecuți a toate țările și apoi să nu se poată ști ce au lucrat, să se asemene hearelor și dobitoacelor celor mute și fără de minte.“ Miron Costin zice: „Birui'au gândul să mă apuc de această osteneală să scot lumii la vedere felul neamului din ce izvor și seminție sunt locuitorii noștri a Moldovii și a țării Muntenestei... etc.“ Patriotismul: iată pricina care 'i face pe ei și pe următorii lor să scrie istoria.

Și dacă scriu pentru țară, o fac înțelegând că istoria

are o valoare însemnată. Urechie zice că trebuie cultivată această ramură pentru că „și bune și rele să rămâie fiilor și nepoților și să le hie bune de învățatură, iar cele rele ca să se poată feri și să se socotiască și celor bune să urmeze.“ Același scop îl atribuie istoriei și Miron Costin, zicând că trebuie „să hie de învățatură ce este bine și ce este rău și de ce să se feriască și ce va urma fie-cine.“ Ideia aceasta—care se aseamănă mult cu definițiunile date de modernii istorici—devine o convingere puternică nu numai pentru scriitorii speciali, dar și pentru oamenii cei-alți.

Ast-fel se esplică cum o găsim sub diferite forme vărâtă prin actele oficiale ale domnilor din timpul acesta. Așa, un hrisov de la Mihaiu Racovița zice că povățuitorii noroadelor trebuie să cerceteze pentru trecute vremi cum s'aună întâmplat. căci din cele trecute poate lua pildă la cele de față și la cele viitoare. Se înțelege că diacii, adică copiștii, de la divan, citind scrierile cronicarilor, s'aună pătruns de cele ce se spunea acolo și, când e vorba să compare ceva, reminiscentele le vin pe vârful condeiului și, fără intenție chiar, pun pe hârtie ideile cu'ese.

Acest fapt ne mai arată că nu a esistat numai între doi-trei cărturari o mișcare literară în veacul XVII, dar că ea s'a introdus în stratul mai mult al populațiunii de atunci, ast-fel în cât operele scriitorilor nu aũ rămas literă moartă, ci aũ făcut școală, s'aũ impus societății contimporane.

De asemenea, trebuie să constatăm că Urechie nu poate fi părintele literaturii istorice, ci este numai un continuator al unui șir mai mult sau mai puțin lung de scriitori și, neapărat, eșit mai în relief.

Insemnată este dar mișcarea literară din veacul XVII din care face parte și Miron Costin.

(Va urma)

G. Adamescu.

OH, PLECÎ

— ROMANȚA —

Voiești să plecî și dorul nu vrei să'l ției cu ti e,
Îl lași să-'mî spargă pîeptul și inima din mine,
Îl lași să'mî persecute pierduta liniștire
Ce-abia mai pot să aflu, răpit de-a ta iubire.

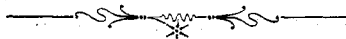
Oh, vrei să plecî-și dorul îl lași inimii melé
Dușman, ca să 'mî-o arză cu flacările-î grele;
Î lași ca să 'mî desșire de-odihnă-orî-ce minută,
Îl lași să'mî stingă viața durerea lui cea mută !

Oh, stai... ascultă-mî rugă, oprește-a ta plecare
Și uită-te la mine să'mî uit de întristare;
Căci simț, de lângă mine, plecând, că 'ncepe, dragă,
Mormêntul trist și rece spre el ca să m'atragă.

Atun-î va fi zadarnic, în el când mă voiû duce,
Să te cuprînză mila și dorul să te-apuce....
Zadarnici pentru mine și făr' de vre-o 'ncălzire
Și lacrimi și dulci șioapte și 'ntreaga ta iubire.

Oh, stai, mai stai, iubito ; voiesc să'ți sorb privirea
Plecând, voiesc pe-amoru-'ți ca să 'mîucid simțirea,
Și-atunci, pierdut cu gândul în raiu de scumpe visuri,
Să mor,... să'mî dau suflarea pe-a cerului abisuri.

Al. Slaniceanu.

EDGAR POË

UMBRA

Voi cari mă citiți, sunteți încă în viață; dar eu care scriu, voi fi de mult cufundat în regiunea umbrelor. Căci, în adevăr, se vor întâmpla lucruri străni, vor eși la lumină multe secrete și nenumărate secole vor trece până ce oamenii să citiască aceste rinduri. Și când le vor citi, unii nu vor crede; alții se vor îndoi, și mulți poate dintr'ânșii vor găsi materie de meditat în slovele ce sap pe aceste table cu un pumnal de fier.

Anul acesta a fost un an de groază, plin de simțimente mai mari de cât groaza, pentru cari nu există cuvinte spre a le numi. S'aũ întâmplat multe minuni și semne, în toate părțile, pe pământ, pe mare,—aripele negre ale Ciumei s'aũ întins în toată lărgimea lor. Nici chiar aceia care erau savanți intru ale statelor nu știaũ că cerul arăta o nenorocire; aspectul său particular, dacă nu mă înșel, avea o putere nu numai asupra globului phisic al pământului, dar și asupra sufletelor, cugetărilor și meditațiunilor omenirei.

Intr'o noapte, eram șapte, în fundul unui palat dintr'o cetate întunecoasă numită Ptolemaïs, așezați împrejurul câtor-va sticle de vin purpuriu de Chios. Odaia noastră avea, drept singură intrare, o ușă înaltă de aramă, ușa fusese făcută de meșterul Corinnos, ca o frumoasă lucrare de artă, și era închisă pe din năuntru. Niște draperii negre, acoperind acea

odaie melancolică, ne lăsaū aspectul lunei, al stelelor lugubre și al ulișelor dispopulate ; — dar' presimțimēntul și amintirea rēnului nu putea fi izgonit așa de ușor. Imprejurul nostru, pe lângă noi, erau lucruri de care nu pot să 'mī dau seama bine,—lucruri materiale și spirituale, o greutate în atmosferă, o senzație apăsătoare, o grijă,—și, mai' presus de toate; acel teribil mod de existență ce frământă pe oamenii nervoși, când simțurile sunt vii și deștepte, și când facultățile spiritului sunt amorțite și posomorâte. O greutate omorătoare ne apăsa.— Se întinse peste membrele noastre,—peste mobilele odăei, în paharele din care beam ; și totul părea că e apăsāt și copleșit sub acea greutate,—totul, afară de flacăările celor șapte lămpi de fier ce luminaū orgia noastră. Lungindu-se în firii subțiri de lumină, rămăneau ast-fel și ardeau palide și nemișcate ; iar în masa rotundă de abanos, împrejurul căreia stăteam și pe care strălucirea lor o prefăceau în oglindă, fie-care din oaspeți își vedeau gălbejeala proprie a feței sale și scânteierea neliniștită a ochilor abātuți ai tovarășilor săi. Cu toate astea rīdeam și eram veseli în felul nostru, nervos și isteric ; cântam cântecul d'ale lui Anacreon, — ca ni te nebuni ; și beam mereu,—cu toate că roșeala risului ne amintea roșeala sângelui. În odaia mea era un al optulea la număr, tēnērul Zoilus. Mort, lungit și acoperit, era geniul și demonul scenei. Vai ! el nu lua parte la veselia noastră, cu toate că chipul său, frământat de rēu, și ochii săi, în care Moartea stinsese numai pe jumătate focul Ciumei, păreau că atât se interesează de petrecerea noastră cât pot morții să se intereseze de bucuria celor care trebuie să moară. Dar, am simțit că ochii mortului se fixează asupra-mi ; m'am făcut că nu înțeleg amărăciunea expresiunii lor și privind, cu hotărîre, în adâncimea oglindei de abanos, cântam cu glas tare și rēsunător. Dar treptat cântecul meu încetă, și ecurile rostogolindu-se de parte printre draperiile negre ale odăei, se slăbiră, se amestecară, se stinseră. Și iată că din fundul acelor draperii negre unde se perdeau ultimele sunete ale cântecului,—apăru o umbră, întunecoasă, nestatornică, o umbră semănând cu aceia pe care o desenează luna, când e jos pe cer, dupe corpul unui om ; dar acea umbră nu era nici a unui om, nici a unui

zeu, nici a unei ființe cunoscute. Și mișcându-se cât-va printre daperii, rămase vizibilă și dreaptă, pe suprafața ușei de aramă. Dar umbra era vagă, fără formă, nedefinită, nu era nici umbra unui om, nici a unui zeu, nici a unui zeu grec, nici Chaldean, nici Egiptian. Și umbra se rezema de ușa de bronz și nu se mișca, nu pronunța nici o vorbă; dar se fixa din ce în ce și rămânea nemișcată. Ușa pe care umbra stetea, era, dupe cum 'mă-aduc aminte, tocmai în dreptul picioarelor mortului Zoilus. Dar noi, cei șapte tovarăși, văzând umbra, pe când e ea din draperii, nu cutezam să privim drept la ea; ne-aplecăm achi și priveam mereu în adâncimea oglindei de abanos. Dupe o lungă tăcere, pronunțai câte-va cuvinte pe șoptite, și întrebai umbra să 'mă spue numele și locuința sa.

Și umbra îmi răspunse :

— Sunt *Umbră*, și locuiesc lângă mormintele din Ptolemais, foarte aproape de acele locuri infernale ce conțin murdarul canal al lui Charon !

Și atunci, câte șapte incremenirăm de groază pe scaunele noastre, și tremuram; căci glasul umbrei nu era ca al unui singur individ, dar al unei mulțimi de ființe; și acel glas, variând tonurile sale din silabă în silabă, lovea nedeosebit în urechile noastre, imitând accentele cunoscute și familiare a mii și mii de prieteni dispăruți.

Nocturna.

POETII FRANCEZI

DIN SECOLUL AL XIX-lea

1819—1841

AMÉDÉE ROLAND

1819—1868

Amedée Roland, s'a născut la Paris în 1819 și este autorul a două culegeri lirice: *Matutina* și *le Fond du Verre*, lucrări de spirit, ușoare, dar în care se găsește mai multă bizarerie decât originalitate.

Între altele, a scris în versuri *la Comedia de la Mort* (Comedi a Morței), care trece de cea dintâi și de cea din urmă mareforță epică a lui Amedée Roland, formând adevărata lui operă.

Tot lui se datorește; *Cadet Roussel*, *le Parvenu* (Parvenitul) și *le Marchand malgré lui* (Neguțatorul fără voie).

ALFRED BUSQUET

1819—1883

Alfred Busquet, născut la 18 Decembre 1819, debută în cariera literilor în 1843. În 1854 dădu la lumină *Le Poème des Heures*, anunțată cu mulți ani înainte. Această frumoasă lucrare, apreciată de critica înaltă, nu ajunse de-o dată până la publicul cel mare, dar ea clasă de la început pe autorul ei în rândul poezilor de valoare.

El publică pe rând în 1861 *La Nuit de Noël* și în 1872 *Reprises*, poezii patriotice inspirate de războiul de la 1870.

Operile lui din urmă au fost reunite la un loc tocmai după moartea sa: două *volume de Poesii* ce conțin viața-i întreagă, *Le Triomphe de l'Amour*, dramă în versuri și-apoi o piesă în proză, *La Comédie du Renard*.

Alfred Busquet era un poet timid, visător dar nu leneș; nu-î

plăcea zgomotul, și printr'o modestie l terară din cele rare, evita publicitatea.

Operele lui Alfred Busquet aũ fost editate de Hachette și A. Lemerre.

AUGUSTE VACQUERIE

1819

Auguste Vaquerie a debutat ca poet în 1840, cu *l'Enfer de l'Esprit*. El a debutat ca ziarist în 1848.

De la această dată, sub reacțiune și sub Imperiũ, în persecuțiuni, în procese, în amenzi, închisori, exil, — Auguste Vacquerie a rãmas cetățean, ziarist militant și poet neobosit.

Volumele lui de prozã, *Profils et Grimaces*, *Miettes de l'Histoire*, *Aujourd'hui et Demain*, aũ o vervã criticã și un gust literar cã ar putea sã treacã în Academie, dacã autorul lor ar fi voit.

Slujba lui de ziari-t, gloria de poet și de autor dramatic îi sunt de ajuns.

În afarã de cele șeșze piese, din care trei aũ avut un succes incontestabil, *Tragaldabas*, *Souvent homme varie*, *les Funérailles de l'Honneur*, *Jean Baudry*, *le Fils*, *Formosa*, Auguste Vacquerie a izbutit, în colaborație cu Paul Meurice, în frumoasa reconstituire anticã a *Antigonẽi*, precum și în adaptațiunile romantice din Shakespeare, *Falstaff* și *Paroles*, ce sunt cea mai bunã dovadã despre erudițiunea sa clasicã, cãt și despre inițiarea sa cu geniul celui mai mare poet dramatic al lumei și din toate timpurile.

EDOURD GRENIER

1819

Edourd Grenier, nãscut la Baume (Doubs), urmã cãt-va timp cariera diplomaticã, apoi își dete demisiunea de secretar de ambasadã spre a se devota cu totul vocațiunei de poet.

Iatã câte-va din operele sale : *Petites Poèmes* (1859), *Poèmes dramatiques* (1861), *Amicis* (1868) *Francine* (1885).

Edouard Grenier a obținut în douë rënduri premiul pentru poezie al Academiei Franceze, cu *la Mort de Lincoln* și cu *Sémeia*.

Poen a sa *l'Elkovan*, tipãritã în volumul de poezii complete, în 1882, — este dedicatã bardului nostru d-nul Vasile Alexandri.

Operele lui Edourd Grenier aũ fost publicate, cele mai multe, de cãtre A. Lemerre.

GUSTAVE LEVASSEUR

1819

Gustave Levasseur e născut la Argentan. Având o instrucție rară și o inspirațiune tânără, acest maestru de versuri, trăește retras și liniștit la țară, uitând Parisul, care nu'l poate uita.

El a publicat în 1850 *Farces et Moralités*, și în 1846 *Poésies fugitives*.

EMILE AUGIER

1820

Emile Augier, autorul aplaudat pentru *Effrontés*, *Philiberte l'Aventurière* și pentru atâtea alte lucrări viguroase și fermecătoare, s'a născut la Valența în 1820. Teatrul lui constituie o adevărată bogăție pentru Comedia Franceză, care n'a auzit o limbă mai sinceră în privirea fantomelor și a Tartuflor din secolul nostru.

Operele lui sunt editate de Calman Lévy.

AUGUSTE LACAUSSE

1820

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sainte-Beuve dedea lui Lacaussade acest consiliu: „As!âmpără-te, liniștește-te!” Autorul *Epavilor*, aparține în adevăr acelei familii intelectuale, azi aproape stinsă, de revoltați și de melancolici, ce-au eșit din Byron și Lamartine. Venit prea târziu într'o lume care nu împărtășea nici iubirea nici ura sa, el se posomoră și se întristă.

Lacaussade s'a inspirat din poezii engleze Burus, Cowper și Shelley. S'a inspirat din Mickiewicz, cu care era prieten.

A publicat ca poezii: *Poemes et Paysages* (1852), *Epaves* (1862), *Poemes nationaux* (1871), *les Anacréontiques*, *les Automnales*, etc. (1875).

Editorul său a fost A. Lemerre.

CHARLES REYNAUD

1821—1853

Acest poet e mai cunoscut în istoria literaturii contemporane prin faptul că a susținut din toate puterile inimei sale, cu tot spiritul și averea sa, operele sale *Ponsard* și *Lucrece*, decât prin publicarea a două volume de poezii. Versurile lui sunt câmpenești, într'un stil grațios și art stic.

CHARLES BAUDELAIRE

1821—1867

Charles Baudelaire e născut la Paris în 1821. În 1857 publică volumul său de versuri *Fleurs du Mal*. Printre lucrările lui în proză, cele mai drept judecate sunt : *Paradis artificiels* și *Histoires extraordinaires*.

Numele lui Baudelaire deșteptă în conștiința noastră ceva bizar, straniu și funebru ca danțul morților al lui Hans Holbein sau ca întunecoasele nuvele ale lui Edgard Poe. E un geniū din aceeași familie, bătuită de vedenii negre. El a făcut mare abuz de opium, ca să aibă vedenii. Din această cauză se poate lesne explica, turburarea cerebrală, care l'a sfârșit înainte de vreme.

Operile lui Baudelaire au fost editate de Calmann Levy.

(Va urma).

CUGETARI

Viața noastră se pare a fi o candelă aprinsă de o mână necunoscută și stinsă fără să știm scopul pentru care a fost aprinsă.

Viața fără de amintiri, moarte vie.

Să facem economie de viață și vom câștiga cea mai însemnată comoară : Sănătatea.

Viața destrăbălată, fruct d'al dulcamarei, dulce dar omoară.

Mii de vieți se împart de secole în omenire și cu toate acestea cât e de mic numărul acelor oameni cari las o urmă dupe densii ș'arată c'au trăit!

Viața femeilor se împarte în trei faze : Prima când își fac iluzii, a doua când sunt pline de iluzii, a treia când nu mai au iluzii.

În cea d'ântăiu fasă, ca copile, ele sunt cândide ; în a doua cochete, iar în a treia niște adevărate momâi.

Viața bărbaților se poate asemăna cu un calendar ; pentru ei, ca și pentru dânsul, s'erbătorile ca și zilele de lucru trec la fel ; dacă se întâmplă în-ă vre unele despre care se cade să și amintească, apoi acelora, ca să fi liniștiți, le pun mai din vreme o cruce.

Viața noastră seamănă cu o sfârâitoare ; fără de nici un scop, ea se 'ntoarce ori în cotro o bate vântul.

Smara.

D I N V R E M E

Dunġi d'adâncă suferinġă peste fruntea mea s'așterne,
 Mîntea mi se obosește, zilele povară 'mi sunt.
 Ce cu greu mai sboară timpul, anii ce cu greu mi-'i cerne,
 Tîmpla-abia îmi cărunțește !

Oare eü p'acest pămînt
 M'am născut pentru vr'o țintă, am venit cu vr'o menire,
 Lumea nu era să fie făr-de mine tot ast-fel ?
 Ce mai folosește astă-zi un atom în omenire ?
 Ce 'nsemnare să mai aibă viața mea, spre care țel
 Să 'mî îndrept acum cătarea și către care himeră
 Să 'mî mai port eü oare gîndul și speranța mea să leg ?
 Unde este primă-vara, florile de p'astă sferă
 Unde-i dorul, fericirea, spuneți-mî, eü ce culeg ?
 Lacrimi ?

Dar ori-cine puse lungă ceea ce suspină
 Fluturi, zori și blînda lună, paseri, riuri, stele, cer,
 Pentru ce amorul gingaș și vii raze de lumină
 Lîngă-un suflet ce e rece și supus de crudul ger ?
 De ce inimă, simțire, înclinări, ca și dorințe
 Pus'ai Tu, Mărețe Doamne, peste-un bulgăre de lut ?
 Indoială, întristare, chinuri și nesocotințe
 Le-ai mai scos din întunerec ;

De ce Doamne m'ai făcut ?

• Saü..... Ți-a trebuit un sfetnic, ca să aibi de jucărie
 Și, 'n moment de rătăcire, în neștire ai croit
 Apoi l'asvêrlîși pe lume și, din prea 'nalta-ți tărie
 N'ai mai căutat la dînsul... Ți-ai uitat cum l'ai clădit...

Doamne, n'asculta pe-acela care o clipă te hulește,
 Nu lua 'n seamă durerea, dintr'un suflet omenesc ;
 Dar ridică'l, dă-i putință, mai *din vreme* de'i sdrobește
 Desnădejdea și urătul.... lor mi-e groază să 'l jertfesc.

Smara.

LIMBA ROMĂNEASCĂ ÎN ȘCOLI

Cursul d-lui I. Bianu

I

Este netăgăduit că studiul limbii unei țări formează pentru școlile ei obiectul cel mai important. La noi, din nenorocire, lasă foarte mult de dorit în cele mai multe părți.

Mi-am propus a cerceta în acest cursul d-lui profesor din clasele superioare de la Sf. Sava, numit I. Bianu, și în specie cel de *istoria literaturii românești* ce 'l predă în clasa VII. D. Bianu dictează. Am în mână un caiet din ultimul an, a cărui autenticitate o garantez.

II

Un obicei al d-lui Bianu e să repete atât vorbe, cât și idei cu alte vorbe. Se înțelege că de la un profesor de limba românească ar trebui să ia elevii pilde de stil, de alcătuire a frazelor. Ce vor putea învăța ei de la d-nu Bianu? De sigur numai rele. Să dăm exemple.

«Și încăl nu stătu mult în această pozițiune (director al școalelor din Blaj) și totuși a făcut îmbunătățiri *foarte* mari, înmulțind numărul scoalelor și făcând cu ele *foarte* mari progrese.—Intreaga viață a acestuî om a fost *foarte* turburată. El era de temperament *foarte* violent și în veci neastâmpărat, spuiind

«atât superiorilor cât și streinilor adevăruri foarte neplăcute. (5).»

Altă probă :

«Pe d'oparte școlile *grecești*, cari s'au srbilit în principate de către domniî fanarioți, erau întreținute cu baniî luați de la Rumâniî aû ajuns la o însemnătate mare prin aceea că s'aû adunat în ele cei mai mariî învățați *greci*. În aceste școli ținea un loc mare lectura autorilor clasici *grecești*, pentru că dascăliî *greci* își pusesese de scop a preface limba *grecilor* modernă dupe limba clasică *grecească* și a face din *greci* iar Eleni. Mulți boierî rumâniî aû învățat în aceleași școli *grecești* pentru că era de necesitate ab-solută de a fi crescuți *grecește* pentru a se putea ține în poziția înaltă la care erau. În acest mod în școalele *grecești* clasa boierilor a început a cunoaște literatura elină. (10)»

Alta :

«De la început chiar *numele* localităților aû fost schimbate și *numite* cu *numiri* romane, așa capitala țerii *numită* Sarmisegetuza a fost *numită* de Romani Ulpia Trajana. De asemenea s'aû dat *numiri* localităților..... etc. (6)»

Alta :

«Această *denumire* (de Valahi) era în genere întrebuințată de toate popoarele streine cu cari Rumâniî aveau vre'o atingere. Greciî, Unguriî și Slaviî din toate părțile în cronicile și documentele lor *numesc* toți pe româniî cu această *numire*. Cu toate acestea rumâniî n'aû întrebuințat acest *nume*. Ei s'aû *numit* tot-deauna și pretutindenî cu *numele* de rumâniî, care dupe legile schimbării sunetelor în românește este forma cea mai naturală la care trebuia să ajungă cuvântul Romanus. *Numirea* aceasta... etc. (7)»

Acestea aû fost probe de repețiri de cuvinte. Acum să vedem repețiri de idei.

«Acest poet (e vorba de Beldiman) s'a *răspândit*

«foarte repede pentru că *el da o satisfacere simțimentului general de ură în contra domnilor greci.*»

Peste șase rëndurî de caiet zice:

«Tragedia lui Beldiman a fost considerată atât de «mult die cauză că în ea era exprimate toate amărăciunile pe cât românii au avut să sufere de la domniile grecești....»

Nu e tot aia?

La alt loc:

«Povestirea lui Miron, din punctul de vedere al stilului este de asemenea cu mult superioară lui Urechii....»

Peste două foi (tot la capitolul: Miron Costin și Dosefteiu) zice:

«Povestirea lui Miron, ca stil, e asemenea mult superioară lui Urechii....»

Alta:

«Niculaie Costin a ocupat, ca și tatăl său, o pozițiune foarte înaltă între boierii Moldovii și era chiar ginerile lui Duca Vodă, ocupând cele mai însemnate din boierii țării.»

Pentru Dumnezeu! In aceiași frasă!!

III

Tot despre stilul d-lui Bianu. Probe de modul cum cunoaște dumnealui valoarea cuvintelor.

Vorbind de însemnătatea scrierilor lui Eliade, zice că: «ele au pregătit, cu acest mod, puțința de a se face un progres mai înainte.»

Se vede că domnia sa face progrese îndărăt.

In altă parte:

«Gramatica limbii române (a lui Șincai și Klein) e cel întâiu punct de plecare al scrierii noastre cu litere latine.»

Câte puncte de plecare pot fi? Numai Bosco a eșit odată pe 7 porți ale Petersburgului.

La capitolul despre Bolintineanu citim:

«..... Macedonele, făcute în urma călătoriilor lui în

«Macedonia. Acestea sunt, **fără comparație**, *inferioare* Florilor Bosforului.»

Cum se poate să vezi că o scriere e inferioară alteia, fără să le compari? Numai d. Bianu poate face această minune.

Altă pildă:

«Lucrările istorice, adică cronicile, sunt însă monumente literare mult mai însemnate pentru noi, pentru că sunt **scrieri compuse și scrise de rumâni în rumânește**,... etc.»

Cuvântul *scris* despre o operă, când e întrebuințat singur înseamnă *compus* precum știe orî și ce școlar din gimnaziu —; când însă sensul de *compus* e exprimat prin un cuvânt anume, atunci scris ia însemnarea proprie. Ast-fel fiind, întreb ce însemnătate e că acele lucrări erau *scrise* de români? Și apoi de unde știe d-lui asta? Cine 'l încredințează că cutare boier n'avea în casa lui un polon or un grec, care știea rumânește și îi dicta? Lucrul e foarte cu puțință.

Vorbind despre cronicarii munteni zice:

«**Formele deosebite** ale lor arată că ar fi fost făcute toate după o singură cronică mai veche, pentru că între ele sunt foarte puține deosebirî.»

Dacă între ele sunt foarte puține deosebirî, asta arată că sunt dupe o singură cronică, iar nu *formele deosebite*. Ce logică!

Vorbind de geografia limbei române, zice,

«**In cel întâiu ev meziu** proporția romanică ocupă întreaga peninsulă balcanică.»

Câte evuri meziî aŭ fost?

Tot în același capitol:

«Provinciile românești ale Austro-Ungariei sunt: **Transilvania propriu zisă**, dimpreună cu partea răsăriteană a Ungariei, adică cu Banatul, cu Maramureșul, etc.»

E vre-o Transilvanie ne propriu zisă?

In altă parte:

«Cele mai însemnate schimbări în natura și în or-

«ganismul **limbei rumâne** s'au făcut după **așezărea** «**ei în Dacia** prin împrejurările istorice în cari au «fost puși rumâni față cu cele-l'alte popoare.»

Limba *rumână* nu esista înainte de a fi *așezată* (!?) în Dacia, prin urmare numai dupe aceasta să puteau face modificările. Era de prisos să mai spuie, căci nu cum-va alt-fel era să crează școlariș că s'ar fi făcut modificările *înainte de a esista ea?*

Ocupându-se de Bolintineanu :

«In genere toate (romanele lui Bolintineanu) sunt «foarte slabe și de aceea au și rămas uitate. *Nu sunt* «în ele prezintate *situațiuni reale*, caractere omenești, «ci mai mult *situațiuni ordinare și comune....*»

Aș vrea să știu situațiunile *ordinare și comune* nu sunt *reale?*

Vorbind despre Alecsandri, zice :

«S'a încercat **cu deosebire în toate genurile.**»

Asta n'are nevoie de comentariu.

Ași putea înmulți exemplele, dar socotesc că atât ajunge. BCU Cluj / Central University Library Cluj

IV

Să vedem cum știe d. Bianu să așeze vorbele în fraze și ce fel de fraze face.

«Ioana Neculcea a fost boier mare și a avut o «influență foarte mare în afacerile **Moldovii interne** «și **externe.**»

Care o fi Moldova internă și care cea ecsternă, numai d. Bianu ar putea ști.

«Cantemir a făcut marea greșială *de a fi trecut în* «partea lui Petru, *de a fi făcut...*»

Așa e rumânește?

«Prin aceasta însă **nu este a se înțelege** că predecesoriș lui nu au cultivat de loc poezia.»

Alt exemplu :

«Mai târziu Alecsandri a încercat *un nou gen dra-*

«matic, anume a scris mai multe compuneri în formă de «drame istorice.»

Toate vorbele astea înșirate pentru ca să spuie că Alecsandri a scris drame istorice.

etc. etc.

V

Trist este modul cum se contrazice d. Bianu. La paragraful despre Niculae Costin, zice :

«Niculaie Costin este **singurul** dintre toți cronicarii «Moldovii care vorbește cu multă mulțumire de domnia «fanariotului N. Mavrocordat.»

Intorcând la paragraful următor, citim :

«Acsinte Uricarul a făcut cronica lui, **lăudând «peste tot faptele lui Mavrocordat.»**

Pe care din aceste două afirmațiuni să le crează școlarii?...

Vorbind despre Enăchiță Văcărescu zice :

«**Cel întâiu**, atât în timp cât și în valoare proprie din aceștia (familia Văcăreștilor) a fost Enăchiță Văcărescu, născut... etc.»

La cap : Iancu Văcărescu se exprimă :

«**Cel mai însemnat poet dintre Văcărești a fost Iancu Văcărescu.**»

Așa contrazicere știu că o să lămurească bine pe elevii d-sale. Dacă ași fi elevul d-sale, ași vrea să fiu dintre cei leneși.

La paragraful intitulat : *Limba latină vulgară*, citim :

«*Vorbirea clasei culte s'a depărtat și mai mult de a poporului de jos, prin înrîurirea cea mare pe care «a avut'o **limba grecească....**»*

La paragraful *influențelor streine asupra limbii române* citim :

«... **chiar din epoca română s'aă introdus în «limba vulgară latină un număr considerabil de «ecspresiuni grecești....»**

Dacă înrîurirea grecească în limba cultă a făcut

deosebirea între aceste două limbi romanice, cum să-ți mai introduci *chiar din epoca romană* expresiuni grecești în cea *vulgară*?

Aceste probe sunt îndestulătoare ca să văd cine-va cum 'și face d-nul. Bianu cursul d-sale *pentru clasele superioare*. Ași ocupa prea mult loc dacă aș înmulți dovezile, de aceea mă opresc aici, fiind încredințat că am putut face cunoscute *meritele* unui profesor și am putut arăta cum se predă în școlile noastre limba românească.

D. I. Bianu nu e singur. Are destui tovarăși. Nădăjduiesc că, cu ajutorul lui D-zeu, va veni și rândul acelora.

Gheorghe de la Plevna.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CIOCOII VECHI SI NOUI

SAU

CE NAȘTE DIN PISICĂ ȘOARECÎ MĂNÂNCĂ

ROMANȚ ORIGINAL

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NICOLAE M. PHILIMON

— 0 —

(Urmare)

Bătrânul boier auzind aceste cuvinte pronunțate de Maria cu atâta ură și dispreț, tresăltă de bucurie; apoi privind pe juna copilă cu un aer plin de dulceață, îi zise:

— «Vino în brațele mele, copilă, vrednică de sângele moșilor și strămoșilor noștri. De astăzi înainte nu ai a te teme de nimic; neîmpăcata ură ce ai asupra aceluï grec mârșav îmi dă inimă de ajuns ca să mă împotrivesc poruncilor și infricoșărilor lui Caragea. Mângâie-te, fata mea, și nădăduesce în dragostea ce are părintele tîu pentru tine.»

A doua zi pe la nouă ore ale dimineței, trăsura sta la scară așteptând pe bătrânul boier ca să intre într'insa: nu trecu mult timp și venerabilul bătrân apăru în pridvorul caselor sale îmbrăcat cu *anteriū* de atlas vișiniu, încins cu șal de Tarigrad, cu

biniș de postav albastru închis, încălțat cu *meși* și *papuci* de saftian galben; la brâu cu un *hangér* de aur, iar în cap cu un gugiuman (căciulă) de samur cu fundul roșu. După dânsu venia fiă-sa cu oamenii și femeile casei, dintre care un june ca de două-șeci de ani, îmbrăcat cu *anteriū* de *maniță*, cu giubea de *pambriū* lungă până la pământ și legat la cap cu un *taclit* cuadrilat, eși înainte și coborând scara cu mare grabă, deschise ușa caretei, iar după ce intră boierul într'ênsa, se sui în coadă zicând vizitiului; «La curtea Domnească!»

Două lovituri de biciu lăsate cu *marafet* pe spatele armăsarilor, fură de ajuns ca să pună trăsura în mișcare și să o pornească pe calea curței principelui Caragea.

Ne oprim puțin din această narațiune, ca să dăm cititorilor noștri ideie repede despre locul unde se afla palatul domnesc pe acei timp și despre forma arhitectonică și alte amănunte originale ale acestui locaș în care domnea moliciunea amestecată cu umilirea și cu depravațiunea.

Pe spațiul de pământ ce se coprinde astăzi între casele lui Resch giuvaergiu și vechia sală a lui Momolu, era clădită pe timpul lui Caragea, noua reședință domnească ce înlocuise pe cea vechiă din dealul Spirei, arsă la 1813.

Posițiunea topografică a acestui palat era ast-fel pe locul unde se află astăzi casele lui Bosel, era clădit palatul domnesc compus dintr'un șir de căse cu două rânduri ce începeau din ulița Mogoșoaiei și se terminau dinaintea caselor generalului Herăscu, pe ulița numită a Scoalei.

Arhitectura acestui palat era vagă și nedeterminată; era o zidire sau o grămădire de material în care se vedea mai multe ordine de arhitectură, imitate în cea ce au ele mai grosolan și mai neregulat. Fațada ce privea către Podul Mogoșoaiei, avea un balcon în formă de chioșc turcesc, mobilat cu divanuri și lavițe tapetate cu catifea roșie, în care venea adesea principele deși lua cafea și ciubucul; privind pe trecători.

Pe partea despre Momolu era un șir de odăi în formă de chilii călugăresci, în care ședeau *idiclii*, *neferii* și *iciolanii* domnesci. Fundul curții sau partea despre Herăscu era consacrată grajdurilor unde se țineau armășarii de Misir și Arabia, cu

care se servia Domnitorul la solemnități și în preumblările sale, iar în fața Podului Mogoșoaiei, pe o lungime aproape de una sută stâneni, era un zid simplu care închidea în întregul său marele pătrat ce compunea reședința, și o poartă mare numită *Pașa Capusi* ce servea de intrare principală.

Curtea domnească pe timpul acela se deosebea cu totul de curțile domnitorilor din zilele noastre. Atunci ea înfățișa un centru unde se aduna tot ce avea Bucureștii mai inteligent, dar mai lene și mai depravat. Palatul era plin de boieri și de *calemgii* de tot felul, dintre cari f narioții se deosebeau prin cochetăria umbletului lor, prin desele complimente și *temenele* ce făceau în dreapta și în stânga, iar mai cu seamă prin eleganța vestmintelor, tăiate după ultima modă venită din Fanar. Interiorul curții prezenta vederei o panoramă foarte curioasă și variată; în mijloc stau înșirate carătele și butcile boierilor; mai încolo, vizitii lui Vodă preumblau armăsarii îmbrăcați cu *zioltane* cusute cu sîrmă de aur; dinaintea unui rând de odăi numai cu un rând, *tefekcii*, *arnăuții* și *satîrașii* își curățau armele șuerând printre dinți câte o arie albaneză. Înăuntru și afară de poartă, o adunătură de popoi din clasele de jos căsca gura la învîrtelile și strămbăturile *pehlivanilor* și ale *măscăricilor* domnești. Simigii cu tab'alele lor sferice puse pe cap, și tripodele de lemn la subțioară, împreună cu bragagii și salepgii arnăuți, făceau contrast cu alunarii și cu vînzătorii de șerbet din Fanar, cari purtau pe cap fesuri mici cu funde stufoase de ibrișim, și cămăși de borangic subțiri care lăsaū să se vază pe pepturile și pe brațele lor goale, figuri simbolice încrustate, precum obiceiuaū Ianicerii. În fundul curței se vedeau diferite grupe de masalagii și pungași; unii jucău nuci, alții *iosic* și *tura*, alții iarăși jucaū la *o para cinci* și stos pe despuiate. Acești tâlhari, în mare parte fanarioți, scăpați din închisorile Stambulului, jejuiaū cu deplină libertate în curtea domnească, pe oamenii cei fără experiență și cefuli.

Pe cînd se petreceau aceste variate scene în curtea lui Vodă Caragea, *butca* Marelui Ban intră cu pași gravi și maestoși. Poporul saluta din toate părțile pe venerabilul bătrîn, iar el le răspundea printr'un suris dulce puindu'și mîna dreaptă la barbă și la frunte.

Ajungend la scara palatului, feciorul deschise ușa butcei și ajută bătrânului să se coboare; apoi îl urmări pe scară până la perdeaoa sălei de primire; acolo boerul se opri puțin, iar feciorul îi trase cismele cele galbene de saftian, și scoțând de la brâu o pereche de papuci, îi puse în picioare; îi netezi puțin și *binîșul*, pe spate, și apoi se trase la o parte cu respect.

Era în acea zi primire mare la curte; *Logofătul de obiceiuri* înprijise despre toate: sala tronului era înpodobită cu o sofa pentru Prințul și lavete pentru boeri. Cafegii, ciubuccii și alți slujbași ai Palatului, îmbrăcați în vestminte orientale de o eleganță plăcută vederei, așteptau cu nerăbdare ordinul marelui Cămăraș, ca să dea probe de dexteritatea ce aveau în meseriile lor.

Jos în curte erau așezate două bande de muzică instrumentale: una, se compunea de *tumbelechiuri*, ¹⁾ tobe mari și *meterhanele* ²⁾; iar cea-l'altă de două-spre-zece tombe, sunate de *fustuși* români, ale căror vestminte de postav verde cu ciazuri albe și căciuli de oaie cu fundurile roșii, făceau un contrast foarte curios cu *binîșele* de postav roșu și *cialmalele* cele rotunde și pline de semetie ale artiștilor musulmani.

Cum intră Banul în sală, un slujitor strigă cu glas puternic: «Marele Ban C...» Bătrânul boer înaintă căți-va pași; apoi se opri în loc și salută pe toți boerii, iar după aceea merse cu pași statornicii și maestosi până la treptele tronului privi pe Domnitor cu un ochi în care cel mai mare fisionomist n'ar fi putut să descopere nici lingușire nici servilism, ci numai ură și dispreț acoperite cu vëlul indiferenței; apoi după ce făcu un compliment oriental, sărută mâna asupritorului, cu neplăcere destul de învederată.

¹⁾ *Tumbelechiul* este un fel de timpan și se întrebuița foarte mult în vechime la muzicile otomane. Sunt mai multe maniere de a suna cu acest instrument, dar cea mai obișnuită la noi în timpul Domnilor greci era aceasta fie-care artist avea două *tumbelechiuri*, unul acordat în *sol* iar cel-l'alt în *do*, cheiă pe bas, pe care le lovia cu ciocanul după oare-care reguli și forma un acompaniament melodiilor puse în executare.

²⁾ *Meterhaneaoa* este un fel de *Hautboiss* imperfect cu sunetul foarte ascuțit și țipător. Acest instrument asemănat foarte cu anticul *hialumo* al Celților, era foarte întrebuițat în muzicile otomane pentru executarea melodiilor.

Caragea era destul de fin ca să nu i scape din vedere averiunea ce avea Banul către dânsul; cu toate acestea, îi întinse mâna cu un zîmbet care ar fi amăgit pe ori-ce om nededat cu fineța fanariotică; dar bătrînul stilp al țerei văzuse și pățise în viața lui foarte multe. El sărută mâna fanariotului și făcînd câțiva pași înapoi, se duse deși ocupă locul cuvenit demnității sale.

În fine ceremonialul sărutării de mână se săvîrși; toți boierii părăsiră sala, afară numai de banul C.... și Postelnicul Andronake cari rămăseră în urma tutulor.

Pe cînd se urma însă eșirea boierilor din sală. Caragea se retrăsese în altă cameră, dar în momentul cînd cei doi boieri se găteau și ei să se ducă pe la casele lor, una din ușile laterale se deschise și apărînd principele, zise: »Arhon Bane, «treci în odaia grămăticiei, că am să'ți vorbesc.»

Banul se supuse ordinului, iar Postelnicul Andronake, după ce făcu lui Caragea un compliment adînc și plin de liugușire, părăsi sala cu inima coprînsă de bucurie.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAPITOLUL III

Românul și Fanariotul

Era mai mult de o oră, de cînd Banul aștepta în camera grămăticiei venirea Domnitorului. În timpul acela, nenorocitul bătrîn rămîind singur, începu a se gîndi la toate nenorocirile ce apăsau țara: une-ori i se ridica sângele în față, și devenea palid ca un mort. În aceste momente dureroase, el zicea în sine, oftînd din adîncul inimei: «Doamne! de ce ne-ai părăsit? pentru ce ne-ai dat în mâinile acestor oameni nelegiuți, «cari ne omoară și sufletele și trupurile prin intrigile, tirania și scandalele lor? Pînă cînd vei suferi ca acești mirșavi să «batjocorească biată țara poastră pe care ai împodobit'o cu «toate darurile Dumnezeestei tale iubiri? Scoală-te Doamne! «apucă în mâini trăsnetele mâniei tale și stărpește în sfîrșit «aceste fiare nesățioase!»

Pe cînd bătrînul se afla cufundat în aceste reflecțiuni triste

și dureroase, ușa secretăriei se deschise și intră înăuntru principele Caragea.

După ce fanariotul și românul schimbară între dânsii câte-va complimente de convenență, se puseră amândouă pe un divan se priviră câte-va momente unul pe altul; apoi principele Caragea zise:

— «Imi pari cam neliniștit, Archon Bane. Ce ai?»

— «N'am ni'ic, Măria ta.»

— «Ași fi dorit să fiă precum zicii; dar ochii tîi turburați și fața'ți pălită, mă fac să crez că în sufletul tîu se petrece ce-va neobișnuit.»

— Te m'agești, Măria ta. Toată această turburare, imi vine dintr'o durere de cap de care sufer.»

— «Imi place să te crez, și ca să te ajut a eși dintr'această tristă stare, am să 'ți spui un ce nou care te va înveseli.»

— «Și eă ca o slugă plecată a Înălțimei tale, voiă asculta cu cea mai mare băgare de sémă.»

— «Postelnicul Andronake 'mi a descoperit amorul ce de mult timp nutrește pentru ficia ta, și m'a rugat să 'ți o cer de soție pentru dînsul; 'mi a spus iarăși că 'ți a cerut'o d'a dreptul și n'ai voit să 'l ascuți. Este oare adevêrat?»

— «Unul din obiceiiele mele, bune sau rele, este a spune adevêrul; nu voiă, Măria ta, să amăgesc pe nimeni și cu atât mai puțin pe stăpânul meu. Postelnicul Andronache 'mi a vorbit despre ficia-meă, și nu m'am împotrivit; de cât l'am făcut să înțe'eagă că nu 'i voiă da-o de soție fără invoirea ei.»

— «Și ea nu-l voește; nu este așa?»

— «Toemai așa precum zicii, Măria ta.»

— Ei bine, Archon Bane, zise Caragea cu un zîmbet plin de rîutate și de dispreț — «acum viă eă de 'ți-o cer și cată să 'mi o dai.»

— «Îți daă viața, îți daă tot ce am după sufletul meu, iar pe dînsa nu.»

— «Nu?»

— «Nu, Măria ta.»

— «Acum înțeleg mai bine turburarea ta de adineaori; ești

și tu din *taraful* boierilor resvreții¹⁾. Nu te juca, însă; nu cuteza a te pune cu mine; tremură de sêzbunarea mea. Ai uitat că Padișahul 'mî a dat sabiã și topuz ca sã vë sfărãm oasele cãnd vë veți resvrãti?»

— «Sciũ prea bine, Mãria ta; dar eũ nu sunt resvrãtitor, ci un sêrman pãrinte care 'și apãrã pe unica sa ficã.»

— «Și care este nenorocirea de care voe tã a o apãra?»

— «Este aceia de a o vedea în brațele unui ciocoiũ mãrșav, care 'și a începul meseria de la lingetor de talere și, mergẽnd din mãrșãvie în mãrșãvie, a ajuns astãzi biciul oamenilor cinstiți și al țerei întreg. Da, Mãria ta: poruncește mai bine sã 'mî taie capul sau *surghiunește-mè* ca pe atãți alți boieri pãmẽntenen ai țerei; iar nu cere de 'a mine sã dau de bunã voe pe ficã-mea în mãna aceluĩ neomenos, care pradã pe vãduvã și pe sêrac fãrã cea mai micã mustrare de cuget.»

Caragea cu toatã furiã de care era stãpãnit, nu rãspunse nimic la toate înfruntãrile ce arunca bẽtrãnul cu atãta aprindere și curagiu asupra favoritului seũ; el era om politic, și nu voia se mai alarmeze din nou poporul în contra sa, prin surghiunirea cutezãtorului boiar. Motivul ce 'l îndemna și mai mult la prudențã era știrea cele rele ce primea pe toatã ziua de la Constantinopole. Ast-fel dar 'și ascunse mânia cu finețã acea propriã fanarioșilor și luãnd de-odatã un aer mai vesel, zise:

— »Dacã toate cãte 'mî spuseși despre postelnicul vor fi adevãrate, catã sã 'ți mãrturiseș: cã ai dreptate sã'l urãsci atãt de mult.»

— »Tot ce am spus Mãriei tale este adevãrat.»

— »Ai dovezi?»

— »Aici nu încãpe dovezi. Ia 'i *husmetul* din mãnã și vei vedea cum va veni țarã intregã cu jelbi împotriva lui.»

— »Voiũ asculta bunele sfaturi ce-'mî dai; il voiũ depãrta de la curte și voiũ trimite o menĩ domnești se cerceteze și se despãgubeascã pe sãraciĩ jefuiți de dãnsul. Iar tu ca un boiar

---

1) Caragea bãnuind cã boierii completeazã în contra sa, exilã pe Vornicul Constantin Bãlãceanul și pe logofetul Grigore Gbica, iar mai în urmã chiar pe banul Constantin Filipescu care dușe aceia și muri. *Fotino* Istoria pag. 566 - 567.

credincios ce ești, de astăzi înainte n'ai a te teme de nimic».

Bătrânul părăsi Curtea Domnească și se îndreaptă către casa sa. Dar pe când butca sa trecea pe ulița Șelarilor, îl întâlni Postelnicul Andronake Tuzluc carele, salutându-l până la pământ, luă drumul către palatul princiar ca se aștepta rezultatul stratagemei sale.

CAPITOLUL IV.

Kera Duduca.

Trecuse două luni de la întrevorbirea dintre principele Caragea și Bauul C. . . . ., fără ca secretul ei se poată fi cunoscut curtesanilor și boerilor. Toți se întrebau despre acest secret, căci pe timpul acela ea și tot-d'auna, secretele de cabinet interesau pe toți și erau comentate de curtesani în toate modurile; chiar postelnicul Andronache, favoritul lui Caragea, când era întrebat în această cauză, răspundea evasiv și mai mult prin gesturi. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Se observase încă o mare schimbare în felul de viață a Postelnicului; casa lui, care înainte de acest eveniment era frecventată numai de oameni ce veniau să implore vre-o favoare de la dânsul, devenise în urmă o casă publică, în care intrau cei mai desfrânați junii fanarioți și români. Mesele și seratele ce dădea fanariotul apropiau în splendoare și în bogăție pe ale lui Caragea stăpânul său.

Cine s'a datat cât de puțin cu plăcerile vieții desfrânate, cunoaște prea bine că femeia joacă rolul cel mai principal într'ênsa; ea singură prin fatalul ei dar fermecătoresc, poate să arunce un vâl de poezie asupra acelor plăceri mincinoase care duc pe nesimțite pe beata junime la sărăcie, la vestejire, la despoiere, și de multe ori chiar la o moarte prematură.

Postelnicul Andronake se aruncă în brațele desfrânării cu o furie nedescriptibilă; un fel de pornire furioasă și nesocotită îl făcea să caute pretutindeni, nu inimi de iubit, ci victime ale plăcerilor sale, atrase în lațuri prin ipocrisia și minciună.

Dar natura a pus amorul în inima fie-cărui om. Această pa-

siune cerească sau infernală, care une-ori ne înalță iar alte ori ne degradează, nu poate să se manifeste cu tăria de cât numai pentru un obiect oare-care. Musica, poesia, pictura, arhitectura și în fine tot ce este frumos în natură, place mai mult sau mai puțin fiă-cărui om; el însă nu poate să se declare cu statornicie de cât pentru una din aceste arte, și numai pentru dânsa va avea o afecțiune durabilă. Tot asemenea se urmează și cu pasiunile amoroase. Ochiul nostru este lacom; dorințele se manifestă în noi abia ce zărim o jună femeie plăcută; dar acest neastâmpăr nu este amorul, ci o furie, un delir momentane; căci pe dată ce dorința care ne a aprins imaginațiunea, se află împlinită, ne liniștim și mai adesea căutăm mijloace ca să ne desfacem de obiceiul ce o aprinsese. Amorul cel adevărat, care face se palpitateze inima și înalță spiritul, nu'l putem da de cât unei ființe pe care 'și-o alege inima noastră.

Fanariotul, de și depravat până la extremitate, poseda încă o scânteie de amor în inima sa, și aceasta 'l făcea nefericit chiar în mijlocul celor mai mari veselii.

Intr'o seară el se întorcea de la Cotroceni unde fusese trimis de stăpânul său ca să dea niște scrisori viziriale unui *Deli Pașă* trimis într'adins de Sultanul ca să omoare pe Rami-Pașa ce se întorcea atunci din Rusia 1).

Orele nopței erau înaintate; pe cer se afla o mulțime de nori mici, care împinși de vânt, aci acopereau luna și făceau să cadă pe fața pământului un întunec adânc, aci iarăși se despărțeau și formați o mulțime de grupe care, luminate de palida lumină a lunei, presintau privirii o panoramă fantastică și răpitoare.

În momentele acelea postelnicul Andronake trecea pe ulița Isvorului călare pe un armăsar arăbesc și însoțit de patru *tuffeci*; dar pe când cugetarea și privirea lui erau absorbite de

1). Rami Pașa luase mare parte la revoluțiunea Ianicerilor în contra lui Mustafa Baractar, și fugise în Rusia ca să își scape viața. Sultanul Mahmud cunoscând meritele acestui Pașă și relele ce putea să pricinuească existența lui în Petersburg, 'i scrie de mai multe ori să se întorcă în Constantinopol și înduplecându'l, îl omori împrejurul Bucureștilor tocmai când se pregătea să intre în acest oraș.

frumoasa panoramă a cerului, o voce încântătoare străbătu auzul său; el se opri din cale și asculta cu mare atențiune frumosul cântec fanariotic ce începe cu cuvintele acestea:

„Ρίψον φῶςμον νεῶμα ἰλαρόν“

a căruia melodie plină de pasiune fiind cântată cu multă artă, produse în inima lui un efect extra-ordinar.

Încântat de exclamațiile amoroase de care este plină această cantilenă, se apropie de ferestrele casei din care eșeau suavele accente, și văzu cu destulă surprisă o femeie jună ca de douăzeci de ani, foarte frumoasă, șezând răsturnată pe un divan de mătasă și cu părul ei cel negru undulând în neorânduială. Cămașa de *borangic*, singurul vestmânt ce acoperea trupul ei, era atât de transparente în cătlăsa să se vază un pept mai alb de cât marmora, o talie de ninfa. Ochișii ei cei negri și plini de vâpae amoroase, absorbiți acum în arzătoarele visări ce deșteptau în inima ei, dulcele accente ale melodiei, păreau că cereau o dulce mângâiere la chinurile ce ea suferea.

Cântul începu se devia din ce în ce mai slab; tambura îi căzu din mâni și frumoasa jună adormi într-o poșă atât de răpitoare în cât ar fi putut se pearză mințile celui mai stoic dintre filosofi.

Grăcul se deșteptă din letargia și după ce luă seama bine la pozițiunea localității, se îndreptă către Curtea Domnească, dete socoteală de misiunea sa și întorcându-se acasă la dânsul, petrecu toată noaptea gândindu-se la femeia ce l'încântase.

A doua-zi se sculă foarte de dimineată și se coborî în gădină ca să și răcorească peptul de flacăra ce l'ardea; dar pe când se primbla cu pași repezi și cufundat în gânduri, el zări pe unul din oamenii curței sale și îl chemă la sine. Sluga după câte-va salutări adânci, se puse dinaintea stăpânului seu cu mânele la pept și înfipt în pământ întocmai ca o statuie.

Postelnicul îl privi cu atențiune; apoi după ce se mai gândi puțin, zise:

— »Ioane, am să te întreb ceva.«

— »Poruncește prea milostive cucoane, și sunt gata a răspunde.«

— »Cunoști tu mahalaua Isvorului?«

— »O cunosc.«

— »Bine ?«

— »Foarte bine.«

— »Dar pe *ipochimenile* ce locuiesc într'însa ?«

— »Pe toți, milostive cucoane, până la cărciumari și băcani.«

— »Dacă este așa, spune-mi care este cea mai frumoasă cucoană din mahala ?«

— »Sunt mai multe, milostivul meu stăpân.«

— »Asta se înțelege, dar eū voiu să-mi spui care este cea mai frumoasă din toate ?«

— »Este cucoana Duda, fiica lui Michale *Ciohodaru*.«

— »Și unde locuiește această frumoasă cucoană ?«

— »Ea locuiește împreună cu tată-seu în niște case boeresti peste drum de biserica Isvorului.«

— »Casa are doue ferestre cu *cafaz* în fața uliței, nu este așa ?«

— »Intocmai precum ziceți.«

— »Ia spune-mi acum ceva semne despre boiul și frumusețea ei.«

— »Este frumoasă ca o zină, naltă și subțirică ; fața o are mai albă de cât zăpada ; obrajii îi sunt rumeni ca doue mere domnești ; are ochi mari și negri ca murele ; sprîncene negre și îmbinate ; buzele ei sunt ca mărgeanul, iar dinții albi ca fildeşul ; și peste toate aceste daruri firești, cântă din gură și din tambură întocmai ca o *Hanina* de *Saraiū*.«

— »Bravo Ioane ; *aferim* ! ai respuns tocmai dupe dorința mea. Acum dacă voești să te arăți slugă credincioasă, vei ști ca să 'mi-o dai în mână, și eu îți voi răsplăti osteneala cu cinci-zeci de *mahmudete*.«

— »Să trăești milostive cucoane, întru mulți ani,« și de odată cu vorba, sărută mâna stăpânului și se depărtă.

Puțin dupe aceasta, Postelnicul deveni posesor al acestei rare frumuseți și începu să petreacă o viață plină de dulceață în brațele amantei sale.

Să lăsăm de o-cam-dată pe fanariotul nostru adormit în brațele odaliscei sale ; să nu-i rupem această fericire ilusorie ; căci el peste puțin o să se deștepte într'o lume reală, plină

de amăgiri și mizerii; iar până atunci noi să dăm cititorilor noștri o idee despre cocheta și ambițioasa greacă.

Această Veneră orientală, eșită din rămășițele spulberate ale populațiunii grece din Fanar, precum odinioară strămoasa sa zeiască eșise din spumele vânturate ale mării, avea o frumuseță perfectă, o inteligență viă și un spirit fin iscusit. Vieța cea plină de resfățări părintești ce petrecuse din primii ani ai copilăriei sale și lipsa de educație, făcuse să se desvălească într'nsa o mulțime de dorinți nepotrivite cu pozițiunea ei socială. Iubea lăcomia cu deosebire; îi plăcea foarte mult vieța sgomotoasă; în fine toată fericirea ei sta în împlinirea fără întârziere a celor mai mici și mai estravagante capriții.

Ajungând în floarea juneței, ea devenise un magnet care trăgea spre sine toate privirile și toate dorințele tinerilor din București. Nu era seară lăsată de Dumnezeu, în care să nu se cânte sub ferestrele ei cele mai plăcute serenade. Poeții timpului secase nesfârșitele comori ale închipuirii lor fără ca odede, elegiile și *aristochidele* lor să găsească în inima vanitoasei femei alt-ceva de cât o stâncă de granit de care se sfărâmau poeticele lor silințe, fără să producă cel mai mic efect.

Un singur june isbuti se înmoae inima ei de peatră; dar nu cu *stihuri* nici cu cântări; ci numai că era fiul Domnitorului de pe atunci. Acest nou Paris ¹⁾ care a făcut pe mai multe Elene din București să-și lase pe Menelani lor cu buzele umflate, îndată ce văzu din întâmplare pe juna greacă, îi aruncă

1), În conchistele amoroase ale acestui frumos Beizadea, dăm aci una care a făcut mare sgomot în societate. Acest june se înamorase cu o cucoană de cele mari, și orbit de această pasiune se ducea mai în toate zilele și încă de done ori pe zi a o visita. Soțul acelei Cucoane ne mai putând suferi desonoarea, luă deciziunea extremă de a omori pe infamul amăgitor al consoartei sale. Astfel dară, după ce luă toate precauțiunile necesare, se ascunse într'una din odăile casei sale, și îl surprinse. Beizadea o uitând tot prestigiul puterii sale sări pe fereastră și numai ast-fel se putu apăra de lovitura a două gloanțe îndreptate asupra'i. Principele Caragea află despre această întâmplare dară nu luă nici o măsură în contra cutezătorului, carele după ce goni pe femeia ce'l desonorase, plecă la moșie și pus în fruntea unei legiuni de arnăuți, aștepta cu nepăsare resbunarea Domnului Caragea.

Există și o baladă în care se esplică foarte bine acest eveniment; dară espre-siunile obscene ce cuprind într'nsa ne opresc a o publica.

o domnească privire la basilescu care o făcu să cadă amețită la picioarele sale. Amorul acesta nu avu de cât ura unui vis frumos dar efemer, căci Beizadeaua, după ce-și îndestulă capriciul seu de un moment, părăsi pe juna fanariotă, lăsându-i chinurile unui prim amor ce o amăgise și dorul nestins al viselor de aur ce o desmerdase în trecut.

Iată starea morală în care se afla Duduca, în seara aceea când o vèzu pentru prima oară Pastelnicul și se înnebuni de densa.

Amorul cel înfocat al Postelnicului, pozițiunea strălucită ce avea el la Curte și cheltuelile cele mari ce făcea pentru împlinirea dorințelor acestei vanitoase femei, fură de ajuns ca să uite pe Beizadea.

Ea trăia acum o viață foarte dulce și plăcută. Diamantele și rubinele, stofele de mătase, țesute cu aur, salurile de Persia slugile, trăsurile, armăsarii și ori ce poate dori o femeie, ea le avea pe dată ce-și arăta dorința.

În primele luni ale acestei lègături, sufletul Duducăi nu fu turburat de nici o pasiune contraria amantului seu; dar aceasta nu ținu mult timp. Inima femeii chiar de se poate ameți uneori de ambițioase aspirațiuni la mărire, la bogăție și la alte vanități atât de plăcute sexului femeiesc, dar ea se deșteptă apoi cu pasiuni mai tari, mai ne-înfrênate. Ast-fel se întâmplă și cu frumoasa noastră eroină.

Natura a făcut din inima femeiei o carte scrisă cu litere cabalistice, pe care înamorații, în vanitatea și egoismul lor, cred că o citesc și înțeleg; în realitate însă sunt foarte puțini aceia cari pot zice cu drept cuvânt că au descifrat acele ieroglife de care atârnă mai adesea fericirea și nenorocirea oamenilor și acești favoriți ai soartei nu sunt tot-d'auna cei nobili și avuți, nici cei frumoși sau cu spirit, ci une-ori cu totul din contra; căci amorul este o ființă curioasă. S'a zis orb; dar și dacă vede, trebuie să mărturisim că foarte mult îi plac lucrurile bizare.

Postelnicul Andronake credea că descifrase logogriful din inima grecei, dar se amăgea, sërmanul; căci meritul acesta era pentru moment rezervat unui june obscur, ce abia pusese piciorul pe prima treaptă a ierarhiei boierești.

Locuința în care fanariotul pusese pe amanta sa, era situată în strada Caliții, care pe timpii aceia devenise foburgul favorit al nobleței și al amplexurilor de toate gradele.

Juna greacă simțea o plăcere din cele mai mari a privi dupe fereastră pe toți trecătorii, de la *veliiți boiari* cu bărbile albe și cu căciuli de samur, până la *Calemgi și Iamagii* cei cu iple în patru colțuri și rași pe cap chinezește.

Un june din aceștia ce sub costumul său ridicol, ascundea o figură cât se poate de plăcută, văzu pe greaca noastră și să amoreză de dansa.

Tănerul *colemgiu* începu să treacă noaptea pe la ferestrele femeii ce-l încântase, și se-i făcă serenade, acompaniate de oftări amoroase, care erau în stare se topească de compătămire inima chiar a statuelor de marmoră.

Juna greacă nu lăsă pe *colemgiu* să ofteze mult timp; ci se învoi cu plăcere a da gratis fericirea ce o vindea foarte scump Postelnicului.

Trebuie se adăogăm însă că *colemgiu* era foarte înfocat și nesocotit în amorul său. Aceste două calități, funeste amorurilor clandestine, făcură pe înamorați să cânte, se joace și să se expună în tot chipul, fără de a se gândi că pot fi observați. Cu toate acestea ei se înșela; șgomotul serenadelor și sărbătorilor deșteptă atențiunea vecinilor și vestea merse până la Postelnicul. Inima acestui se aprinse de geloziă și vëndând că acea pasiune culpabilă, în loc de a se înfrăna, creștea mereu, el veni într'o seară furios și, intrând în camera amantei sale, șezu pe divan, măcar fără să o salute.

Greaca pricepu foarte bine de unde venea agitațiunea și neobiceiuita purtare a amantului ei, dar voind a se încredința și mai bine, se prefăcu că n'a observat nimic și luând un aer nevinovat și plin de grație, 'l strânse în brațe și 'l sărută pe frunte.

Acest fals sărutat irită și mai mult pe amantul amăgit; el o respinse din brațele sale cu furie; ea se prefăcu că plânge, dar vëndând că nici prin mijlocul acesta nu poate face pe amantul ei a se esplica, căzu în genuchi dinaintea lui și cu ochii înmuiați în lacrimi mincinoase, îi zise:

— »Ce ai, Cucoane Andronake de ești atât de supărat pe mine? Spune ce ți-am greșit?«

— »Mă întrebi nemulțemitoare-o, ce mi-ai greșit? . . . Și ce greșală mai mare puteai face de cât aceea de a mă necinsti pe mine, Postelnicul Andronache Tustuc, favoritul lui Vodă, pentru un calic de *calemgiu*? pe mine, care te-am scos din trențe și te-am făcut cucoană mare? . . .«

— »Eu te-am necinstit! . . . ți-am călcat cinstea?

— »Da! . . . m'ai necinstit, toată lumea știe cea mârșavă faptă«.

— Să n'am parte de viața mea, să nu'mi ajute Maica Domnului, dacă ți voi fi călcat cinstea!« și de odată cu aceste frase, se repezi cu o disperare prefăcută și luând imaginea Maicei Domnului o sărută cu multă devotațiune, ca să atesteze inocența ei.

— »Să părăsești casa mea, muiere prefăcută; să te duci la calicul de *calemgiu*, auzit'ai tu? . . . mâine dimineată să nu te găsec aici; căci te voi omori.«

N'apucă să sfârșească bine aceste cuvinte și vicleana amantă căzu jos leșinată.

Postelnicul luând de adevărat acest leșin, pierdu furia de mai înainte și printr'un salt repede, o luă în brațe și o puse pe divan; apoi chemă slugile, și i dete ajutorul necesar.

Iscusita femeia remase în această stare de letargia prefăcută până când văzu pe Postelnicul plângând ca un copil și cerându'i iertare că a bănuit un moment virtutea ei; apoi se prefăcu că se deșteaptă din leșin, și prin această, ingenioasă manevră, nepoata evei isbuti a mânca din pomul vieței, fără de a perde raiul ca străbuna sa.

CAPITOLUL V

Educațiunea Ciocoiului

Lectorii noștri cunosc foarte bine agitațiunea în care am lăsat pe Păturică în primul capitol al acestei scrieri; știu asemenea ambițioasele lui visuri și marea sete de bani și mă-

rire ce îl muncea. Este datoria noastră cum să le spunem mijloacele întrebuintate de dânsul pentru realizarea acestor aspirațiuni.

Când acest șarpe veninat călca pragul casei fanariotului, el intra în al douăzeci și douăle an al vieții sale. Educațiunea lui intelectuală se compunea din citire și scriere în limba românească, și oare-care începuturi slabe de limba greacă modernă; știa să facă jălbi cu pilde din scriptură, *pitace, volnicii, catastișe de lude* și alte forme cancelarice obicnuite în timpii aceia; mai știa, și încă foarte bine, să tortureze pe nenorociții țerani, puindu-le ouă ferte la subțiori și dându-le fum de ardei la nas, ca să le ia și cea din urmă para din pungă.

Dar aceste talenturi nu i mai serveau la nimic în noua sa carieră; el căta să se instrueze în ipocrisiă și intrigă, și aceste două mari mijloace de parvenire nu se desvoltează, nici se pot perfecționa de cât prin învățatură. Puiul de ciocoiu simți de sineși acest adevăr și hotări să l puie în lucrare.

A doua zi după sosirea lui, Postelnicul îl cheamă la dânsul ca să-i examineze spiritul și inteligența spre a vedea de poate face ce-va dintr'ensul; iar când veni înainte i, îl zise cu un ton îngâmfat, dar dulce:

- «Cum te numești, băete?»
- «Constandin, Cooane, dar tată meu imi zicea Dinu.»
- «Știi ce-va carte?»
- «Știu să citesc și să scriu.»
- «Românește, nu este așa?»
- «Da, blagorodnice stăpâne.»
- «Alt-ceva mai știi?»
- «Știu să fac împliniri de bani; am fost cu vinăriciul, cu oeritul și cu fumăritul ¹⁾.»
- «Așa de tână?»

¹⁾ *Vinăriciul, oeritul și fumăritul* erau dăjdi indirecte ce plăteau particularii către stat; sub numele de *vinăriciu domnesc* era dator fie-care stăpân de vie să dea din zece vedre una, afară de privilegiați și scutiți cu chrisoave domnești. *Oeritul* era o dajdiă pentru care se plătea de fie-care vită mare și mică câte cinci-spre-zece parale; *fumăritul* asemenea era o dajdie ce plăteau stăpânii de pivnițe și cărciumi. Aceste dăjdi se vindeau la particulari și ei le adunau prin oameni lor numiți *taxidari*.

— «Da stăpâne; tata' mă lua cu dânsul prin județ de'î ajutam la *taxidărie*.»

— «Da ceva *elinica*, te-a învățat tata-tău?»

— «De! ce să zic; stăpâne: mă cam pricep puținel. Am învățat *Pedagogia* și *Eclogarion* din scoartă până în scoartă; dar tocmai când era să încep la *Grammatiki*, m'a trâmisi la înălțimea voastră.»

Fanariotului îi plăcu naivitatea ciocoiului, iar mai cu seamă pompoasele titluri ce-î da cu atâta prodigalitate; și avea dreptate, căci nu este om căruia să nu-î placă un titlu pe care nu-l merită, dar la care aspira foarte mult. El zîmbi cu bunătațe și zise ciocoiului:

— «Să știi băete, că de astăzi înainte am să te iașu subț îngrijirea mea; o să te dau la școala Domnească să înveți carte grecească multă, ca să te procopsești, să te faci om. Slujba ce ai să-mi faci este aceasta: dimineața să vii să mă freci la picioare, să-mi ajuți să mă îmbrac, să 'mi dai de spălat, să 'mi aduci dulceață, cafea și ciubuc; iar după aceea să te duci la școală să înveți. Ai auzit? — Ai, du-te acum de 'ți caută de treabă.»

Din zioa aceea Păturică se puse pe învățatură cu o silință extraordinară, și în mai puțin de două ani învăță limba grecească ca un *sofologiatatos*; dar el nu se mulțumea numai cu atâta. Ce 'i folosea lui cunoștința unei limbi moarte și a literaturii ei atât de antipatică caracterului și intențiunilor sale? — «Omer, Pindar, Sofocle, Euripide, Anacreon, Sapfo, etc., sunt buni pentru femei și oameni afemeiați, — zicea ciocoiul în sine cu dispreț. — Mie îmi trebuiesc cărți care să 'mi subțieze mintea. Să mă învețe mijlocul de a mă ridica la mărire. Plutarch îmi vine la socoteală, Comentariile lui Cesar, Istoria omenirei, viețile marilor bărbați din veacurile trecute și acelea în care trăim, iată cărți pe care citindu-le cine-va, poate să zică cu cuget împăcât că nu 'și a perdut timpul în zadar.»

Cu asemenea reflecțiuni intră el în casa unde își avea fanariotul biblioteca ¹⁾ și alese tot ce găsi într'ênsa mai bun. In-

¹⁾ Pe acei timpî ca și în zilele noastre bibliotecile erau la modă; toți junii formaș *muckelefî* și *spudaxiți*, aveau câte o bibliotecă formată din cele mai bune cărți ale timpului, pe care nu le citea nici o dată. Bibliomania era atât

tre alte cărți, găsi un tractat de fiziologie și operile lui Machiavel, pe care le citi și le studiă cu mare băgare de seamă; în fine, făcu tot ce putu spre a deveni perfect în arta ipocrisiei și a perfidiei.

Se zice că voința tare și statornică învinge toate obstacolele. Nu ne putem pronunța asupra acestei maxime; zicem numai că Păturică ar fi fost în stare să dea contemporanilor săi o dovadă strălucită că ea se realizează câte odată. Picătura găurește piatra, zice un alt proverb.

Pădurică era în adevăr un om extraordinar. El își luase hotărârea de a deveni om mare, și nici un obstacol nu putea să 'l abată de la această idee fixă. Ca slugă, era dator să lucreze mai multe ore pe zi și a se supune la toate slugile cele mai vechi de cât dânsul; ca ambițios căta să învețe carte multă, precum îi zisese fanariotul și să se silească a înlătura toate obstacolele ce întâmpina în calea ambițiunei sale. Cum putu dar să învingă atâtea greutăți și să iasă triumfător?

Iată modul ce întrebuița. Când se crăpa de zioa, Păturică se afla lângă ușa Postelnicului stând în picioare spre a împlini cu exactitate ordinele stăpânului său. Pe data ce fanariotul se deștepta, el intra în casă, îl freca pe picioare, îl ajuta să se îmbrace; îi da de spălat, îi aducea dulceța, cafea și ciubuc. Toate aceste mici servicii le executa cu cea mai mare iuțeală, grație, și cu un fel de afecțiune ce făcea pe fanariot să 'l creadă de cel mai credincios și devotat dintre servitorii săi.

După ce pleca boierul la curte, se ducea la vâtaf și făcea o mulțime de lingușiri; apoi după ce 'și spăla feligenele de cafea și curăța bine ciubucile, se închidea în camera sa și se da cu totul la citire și la meditațiune petrecându'și ast-fel timpul până la ora prânzului, când, după obiceiul său, se așeza pe treptele scării de la intrarea casei, cu câte o carte în mână și sta acolo până ce venea stăpânul său; iar după aceea, când

---

de întinsă în cât mulți din cei aprinși de această patimă, nevoind să sacrifice bani și timp, chema câte un pictor meșter și le zugrăvia prin saloane și prin camerele de studiu câte o bibliotecă de minune, în care se găsea tot ce ne a lăsat mai sublim gândirea omenească, de la creațiune și până în timpii lui Caragea. Judecând între oamenii care au bibliotecă și nu le citesc și între cei care le au numai zugrăvite, eu cred mai cu minte pe cei din urmă.

ședea la masă, el își lua locul printre servitori și se silea să întreacă pe toți în zel și activitate.

Osebit de aceasta, el se purta cu mare amabilitate către toți servitorii casei, fără excepțiune: îi ajuta la lucrările lor și le împlinea dorințele, puindu-se mijlocitor între dâșii și vătaful de curte.

Această purtare făcu pe Păturică se fiă iubit și adorat de toate slugile, afară numai de vătaful curței, care înțelegând foarte bine gândurile lui, se prefăcea că nu bagă de seamă nimic și'l spiona în tăcere.

În timpul acesta se întâmplă cearta Postelnicului cu amanta sa, sau jurămintele și *istericalele* prin care ea își proba inocența. Bietul om o iubea foarte mult, și spre marea lui nenorocire era gelos ca un turc. Ast-fel dar dupe multă chibzuire și reflecțiune, se decise a o pune sub privegherea unui Argus. Măsura nu era rea, dar presinta mari dificultăți în privința a-legerei unui individ care se îplinească acest important serviciu. Prima ideeă ce i se înfățișă fu de a o pune sub privigherea unei femei bătrâne; dar dupe ce mai medită cât-va timp; își zise în sineși încrunțându-și sprincenile: »Muerile cele bătrâne se conrup foarte lesne.« Se gândi se aducă un eunuc din Constantinopole; dar lepădă și această ideeie, căci știa din încercare cât prețuește și credința eunucilor.

Obosit în fine de a căuta și nu găsi vindecarea grijei ce-l muncea, se lăsă pe sofa oftând din băirile inimei; dar dupe ce se mai gândi un minut, se sculă cu repeziciune și bătu în palme.

La acest semn de chemare, întrebuintat foarte mult pe acei timp, ușa se deschise și intră Păturică cu ochii plecați în jos și cu fața mai umilită de cât a unui călugăr.

Fanariotul 'l privi cu mulțumirea ce simte tot omul când găsește aceia ce a căutat: apoi zise:

— »Apropiete, Dinicule, că am să-ți vorbesc.«

— »Poruncește stăpâne;« zise prefăcutul ciocoiu, înaintând către stăpânul său cu mânele puse pe pept și cu ochii plecați către pământ.

— »Ia spunemi, Dinicule, cum trăești tu în curtea mea? Te

mulțumesti cu bucatele de care te hrănesc și de hainele cu care te îmbrac ?

— »Foarte bine, stăpâne ; nu sunt vrednic să mulțămesc lui D-zeu pentru marea bunătate ce ai arătat și arăți pentru mine.«

— »Ia spune-mi acum, mă iubești tu pe mine ?

— »Te iubesc stăpâne, mai mult de cât pe tată-meu.«

Fanariotul surîse cu îngânfare ; apoi dupe ce-și resuci negrele sale mustăți, zise :

— »Ascultă Dinicule. Am să-ți încredințez una din cele mai mari taine ale sufletului meu ; bagă însă de seamă, să mă slujești cu dreptate, căci într'alt chip nu numai că vei perde nădejdea de pricopseala ta la care mă gândesc de atâta vreme, dar te voi și pedepsi fără milă.«

— »Iți jur, stăpâne, să te slujesc cu credință la ori-ce 'mi vei porunci.«

— »Ei bine Dinule, ascultă. Cunoști tu pe Duduca ?

— »Nu o cunosc, stăpâne.«

— »Cum se poate, să nu cunoști tu pe țitoarea mea ?«

— »In adevăr, stăpâne, nu o cunosc.«

— »Asta nu face nimic. Duduca este o fată foarte frumoasă pe care o iubesc până la nebunie, și fiind-că o fată ca dânsa poate să placă și altora, m'am gândit că n'ar fi reu a o pune sub privigherea unui om credincios. Ai? ce zici tu? bine m'am gândit ?

— »Foarte bine, stăpâne. Paza bună trece primejdia rea, zice *parimia*.

— »De și Duduca mea este foarte înțeleaptă, și n'am simțit până acum nimic despre dânsa...«

— »Așa este, blagorodnice stăpâne ; ai dreptate.«

— »Dar pentru mai mare siguranță, te-am ales pe tine ca să o păzești.«

— »Când este vorba să te slujesc pe Domnia ta, stăpâne, sunt gata a trece chiar prin foc ; spune-mi numai ce am să fac și vei vedea.«

— »*Aferim*, Dinicule, *aferim* ; să trăești copilul meu ; cine slujește cu *zilos* pe stăpânul său, pe acela nu'l părăsește Dumnezeu. Duduca 'mi-a zis că-'i trebuia un fecior ; cată dar să te muți cu locuința la dânsa și să treci în fața ei ca o slugă

credincioasă, să o ascuți la ori-ce 'ți va porunci ; să te prefaci că nu bați de seamă nimic, că nu vezi și nu auzi nimic, și să vii în toate zilele la mine să'mi spuți tot ce se va petrece în casa ei, fără se treci cu vederea cel mai mic lucru.«

— »Voiu urma întocmai poruncilor blagorodniciei tale, și mă voiu sili cât voiu putea ca să mă fac vrednic de încrederea ce ai în mine.«

— »Să trăești copilul meu;« și de-odată cu vorba, băgă mâna în buzunarul antereului și scoțând cinci-zeci de rubiele, zise : »Ține Dinicule, și să fii cu minte, mă înțelegeți tu?«

Păturică ca ciocoiu fin ce era, îngenunchiă dinaintea fanariotului, 'i sărută mâna cu cea mai mare umilință și făcu să cază din ochii sei de șarpe doue lacrimi de acelea ce în aparință arăt o inimă plină de recunoștință, dar în realitate nu sunt de cât plânsul crocodilului prin care amăgește victima sa.

Dupe această scenă de tartufism, jucată cu atâta măiestrie, ciocoiul părăsi camera stăpânului său și intră într'a sa.

Liber acum de povara simulării, începu a se preumbla prin cameră cu pași rari și precipitați. Trăsurile feței sale luară un aspect straniu, ce lăsa să se zărească, une ori expresia unei nespuse bucurii de a'si vedea împlinite dorințele sale de atâta timp, câte odată un nor de neîncredere în viitor, schimba într'o clipă fața fisionomiei sale ; apoi iar cădea într'un fel de apatie, din care trecea cu iuțeală la o feroasă și amenințătoare veselie.

Această crisă morală ținu câte-va momente, iar după aceia, fisionomia ciocoiului se luminează și, cu liniștea ce'i redase încrederea în sine și în dibăcia sa el exclamă cu bucurie : »Iată-mă în sfârșit ajuns la ținta dorințelor mele ! Am în mâini pe țitoarea Grecului, patima lui cea mai de căpetenie ; în sfârșit am cheia acelui strălucit viitor pe care'l vises de atâta timp. Ce fericire, ce neprețuită fericire !... Aceasta este o cheie cu care cine-va deschide porțile raiului.... și de ce nu?. Eva a scos pe Adam din raiu ca să dea prilej altei femei a 'l deschide mai în urmă. O femeie a făcut pe Greci, dupe cum zic cărțile, să se bată zece ani de a rindul? Favoritele din harem țin în mână soarta împărăției turcești ; chiar aici la noi vedem pe Domniță întorcând curtea și țara întregă

după plăcerea ei, și dacă ea a făcut pe stăpânul meu din Ciohodar, Postelnic mare și Cămăraș; de ce oare Duduca să nu facă din mine un om puternic, fericit?... Pildele nu ne lipsesc. Câți au fost ca mine, ba încă și mai rău de cât mine; căci slavă domnului, nu sunt țigan, și cu toate acestea prin muieri și alte marafeturi ciocoiești, chiar și țiganii au ajuns azi la noi în *protipendandă*, în cât n'ai în cotro să te întorci de Postelnici, Logofeți și Visteri. Prinde inimă, dragul meu Păturică! mâine vei pune *ișlicul* în cap, și de va vrea Dumnezeu cu tine, nu va trece mult și vei avea moșii, țigani și averi nenumărate, și via atunci cine-va să'ți ceară socoteala despre mijloacele prin care ai dobândit toate acestea! via, de va putea!

Pe când Păturică își creă în imaginația sa aceste realizabile visuri, ușa camerei sale se deschise și intră un țigan în lăuntru.

— »Ce cauți aici, cioară?« dișe ciocoiul supărat.

— »Mă iartă, Logofete Dinule, dar am venit să'ți dau o carte de la *băbaca* dumitale.«

— »Ado'n coace, cioară, și piei din ochii mei.«

Țiganul se retrase și Dinul Păturică deschizând scrisoarea, citi cele următoare:

»Cu părintească dragoste mă închin dumitale, prea iubitul meu fiu.

»Iată doi ani în cap de când te-am dat pe pricopseală la postelnicul, și nu vîz nici un spor de la tine; aceasta mă pune în mare *aporie*. Se vede că tu în loc să te silești a eși la obraze, umbli *haimana* pe poduri cu *derbedei*. Bagă'ți mințile în cap, măi băiete, vezi că eū sunt bătrîn și sărac, să n'ai la mine nici o nădejde. Cum îți vei așterne, așa vei dormi, auzitu-m'ai? Scrisoarea ce'ți *empericlisesc*, este către d-lui Postelnicul; să'i o dai negreșit, căci într'insa îi vorbesc pentru tine și îl rog să te puia în vre-un *mansuap*.

Al tēu prea doritor părinte

Treti Logofet Ghinea Păturică ot Bucov sud Saac.

1816, Maiu 17.

După ce Păturică citi această scrisoare, scoase călimările de

la brîu, se așeză pe un scăunel și puind piciorul drept pe-
cel stîng, scrise răspunsul acesta :

»Cu fiască plecăciune :

»Părinteasca dumitale scrisoare de la 17 zile ale lunii lui
»Maiu, am primit'o cu nespūsă veselă și m'am bucurat din
»rânunchi că te afli sănătos căci eu, din mila cerescului pă-
»rinte, mă aflu întru toată întregimea sănătății. Bucură-te taică
»și iarăși bucură-te căci de și am slujit doi ani la Postelnicul
»pe îmbrăcăminte și mîncare, și mi-am plecat capul la toți
»calicii fără osebite, dar acum, slavă domnului, am pus mîna
»pe pîne și pe cuțit. Am oprit roata norocului : n'am să mă
»mai tem de nimic.

»Postelnicul m'a ales sfetnic de taină al sêu, și pe negên-
»dite 'mi-a încredințat o taină prin care în puțin timp pociu
»să ajung om mare. Atât de o cam dată ; îți voiu mai scrie...

Prea plecat și dorit al domniei tale fiu

Dinu Padurica.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

După ce plicui și pecetlui această scrisoare, chiemă de a-
fară pe țigan, 'i o dete în mână și 'i zise : »Du această carte-
la Postelnicie și spune să o trâmîță la Bucov, fără cea mai
mică zăbavă ; ai auzit?...«

Țiganul dispăru cu iuțea vîntului, iar ciocoiul se lăsă pe-
pat și adormi gîndindu-se la exploatarea minei sale.

CAPITOLUL VI.

Ipocritii in lupta

A doua zi după întrevorbirea confidențială dintre Postelni-
cul Andronache și Dinul Padurică, acest din urmă străbătea
strada Caliții cufundat în meditațiuni serioase. Preocupațiunea
lui era atât de mare, în cât de multe ori se lovea pept în
pept cu trecătorii după drum ; dar pe când se afla în dreptul
caselor lui Armaș M. fu atras de sunetul cel nasal și ascuțit.

al unei voci ce striga : »Dinule! he, he, Dinule! ia fâte în cöce, strengarule, unde ai plecat așa de dimineată ?«

Păturică deșteptat din asopismul în care se afla se uită în toate părțile, și vëzënd la poarta acelor case un omuleț cu statura scurtă și groasă, cu tața rotundă întocmai ca o lună plină desemnată pe päreți; cu ochii mici ca de tătar, cu nasul turtit și cu gura largă, armată cu niște dinți mici stricați, recunoscu într'insul pe Niculăiță, vâtaful de curte al Armașului, carele, mai norocit de cât dënsul, începuse de mult timp a zeciuî averile stăpânului său și acum nu aștepta de cât rangul de *Viitor Vister* drept plata ostenelilor sale, și supranumele de *Buclukci boiâr* pentru multe șiretlicuri și încurcături ce făcea.

Păturică trecu drumul și salută pe îngânfatul vâtaf cu o închinăciune până la pământ.

— »Ce mai veste poveste, Dinule?« întrebă vâtaful mândru de pozițiunea sa.

— »Nimic nou, nene Niculăiță.«

— »Unde te duceai așa iute și cu capul între urechi?«

— »La cocoana Duduca.«

— »A! a! înțeleg, la tîtoarea stăpâne-tu. Și ce ai să faci acolo așa de dimineată?«

— »Îi duc un rêvas.«

— »Din partea cui?«

— »Dintr'a stăpânului meu.«

— »Dar ce? s'a împăcat cu dënsa?«

— »Trebuiă mai înteiū să știu de au fost certați.«

— »Va să zică nu știu nimic? prostule!..«

— »Nimic de tot; adaoase Păturică cu o privire malițioasă.

— »Află dar de la mine că ei au fost certați foarte rău.

— »Și de ce, nene Niculăiță?«

— »Auzi acolo, de ce? fiind că diavolița de greacă vrea să țîă duoi pepeni într'o mână, adecă este amoretată după un calemgiū de la Visteriă.»

— »Ași! nu crez!«

— »Crede ce'ți spuiū eū. Postelnicul Andronake a aflat acest amor tainic și s'a certat cu dënsa furcă.«

— »Poate; dar ia spune'mi cine este acest calemgiū?«

— »Este fiul lui Căpitan Gheorghe Basma de la Dorobăntie.«

— »Ce fel de om este acela?«

— »Este un băiat de douăzeci și doi până la douăzeci și cinci de ani, frumos, gingaș și subțirel, pare că-i tras priutru'un inel.«

— »O fi iubind'o, mă nene Nicolae? ai, ce zici?«

— »Mi se pare că da, fiind că nu înțeleg cum ar putea să facă atâtea comedii dacă n'ar iubi-o?«

— »Și ce comedii face?« întrebă Păturică cu nerăbdare.

— »Trece cu lăutari pe la mezul nopții; se opresce dinaintea ferestrelor ei, oftează, cântă și cele-l'alte.«

— »Numai atât?«

— »Ba și ce-va mai mult: sare prin grădina Mitropoliei; dintr'însa trece într'a grecei, d'acolo intră în curte și se ascunde într'o claiă de fân până pleacă postelnicul; iar după aceea se duce de-i ține locul lângă frumoasa greacă; cu alte cuvinte fericitul calemgîu se bucură fără nici o cheltuială de femeia pentru care stăpânē-tēu varsă atâta aur și argint.«

— »Ești bine incredințat despre aceasta?«

— »Mai bine nu se poate; omul care mi-a spus această taină este atât de credincios în cât ași putea să jur în biserică pentru dēnsul. Dar, ia spune-mi de ce 'mi faci atâtea întrebări asupra acestei pricinē? Oare voesci s'o prinzi și să te arăți cu slujbă înaintea stăpânului tēu? Să nu faci această neroziă măi băete, căci o să te căiești foarte mult.«

— »Și de ce să nu'i dau pe față această neagră vēnzare?« adaogă Dinul, cu oare-care aprindere prefăcută.

— »Voesci să afli pricina pentru care te opresc?«

— »Da; căci eu iubesc pe stăpânul meu, și nu voesc să'l vēz încelat de o femeie desfrēnată și fățarnică.«

— »Ești prost, băete! Tu nu știi ce va să zică patima dragostei. Ascultă: tu o să te duci la stăpānu-tēu și o să'i spui că greaca îl înșeală, nu este așa? El de o cam dată o să te crează, o să'ți zică: aferim Dinule! ba încă poate să'ți dea și un bunicelel bacșiș; dar după aceea, o să se ducă la greacă, o să se certe cu dēnsa, o s'o sperie c'o gonește din casă, și cele-l'alte. Ea ca să'l incredințeze că e nevinovată o să înceapă să plāngă, o să'și smulgă pērul din cap, o

să jure pe tot ce are mai sânt; în cele din urmă o să se facă că leșină; și atunci stăpânul tîu ca un fermecat ce este, o să se împace cu dînsa.

— »Atît mai rîu pentru dînsul.«

— »Di mai bine că pentru tine o să fie rîu, nerodule.«

— »De ce ?«

— »Fiind că pe dată ce se vor împăca, greaca o să întrebuințeze toate mijloacele, ca să afle pe pîrîtorul ei.«

— »Dar stăpînă-meu n'o să'i spuiă.«

— »Ti-ai găsit ! Ba o să'i spuiă, și încă chiar fără voia lui, căci ast-fel merg treburile dragosteî. He ! he ! băete. Tu ești un copil de eri d'a laltă eri. nu știî nimic. Ascultă-mă pe mine, că sunt om bîtrîn, am dat cu capul de pragul de sus și am vîzut pe cel de jos. Când bărbatul și femeia se iubesc și țin în dreptate, viața lor curge dulce întocmai ca apele unui pîriu liniștit; dar când muierea începe să calce strîmb și o simte bărbatul, inima lui arde, știî, ca pestele pe cărbunî. Ziua și noaptea se gîndește tot la necredința muierii; aci se ceartă cu dînsa și o lasă, aci iarăși se împacă, și am băgat de seamă că la asemenea împăciuri, omul face mai multe jertfe pentru o femeia netrebnică de cît pentru una cîstită. Ast-fel dar greaca o să ceară de la stăpînă-tîu, ca dar pentru împăcaciune, depărtarea ta din slujba lui, și poate chiar o falangă bunicică dată dinaintea porții caselor ei, ca să te înveți minte a nu mai băga zizaniî între dînsa și Postelnicul.«

— »Ai dreptate; dar, ia spune'mi ce trebuie să fac ?«

— »Să închizi ochii și să'ți cauți de treabă, ca un băiat cîstit ce ești, și vei vedea cît de mult o să te iubească amîndoi; iară trebșoarele tale o să'ți meargă de minune.«

Dinu Păturică salută pe Mentorul sîu și plecă înainte, mulțumit de povețele lui, căci găsise într'ensele o complectă aprobare a politiceî sale. Ajungînd la casele Duducăi, el intră pe porțița cea mică, sui scara și se puse jos în privdor pe un pat de scînduri acoperit cu un *chilim* de Tarigrad.

(Va urma.)

